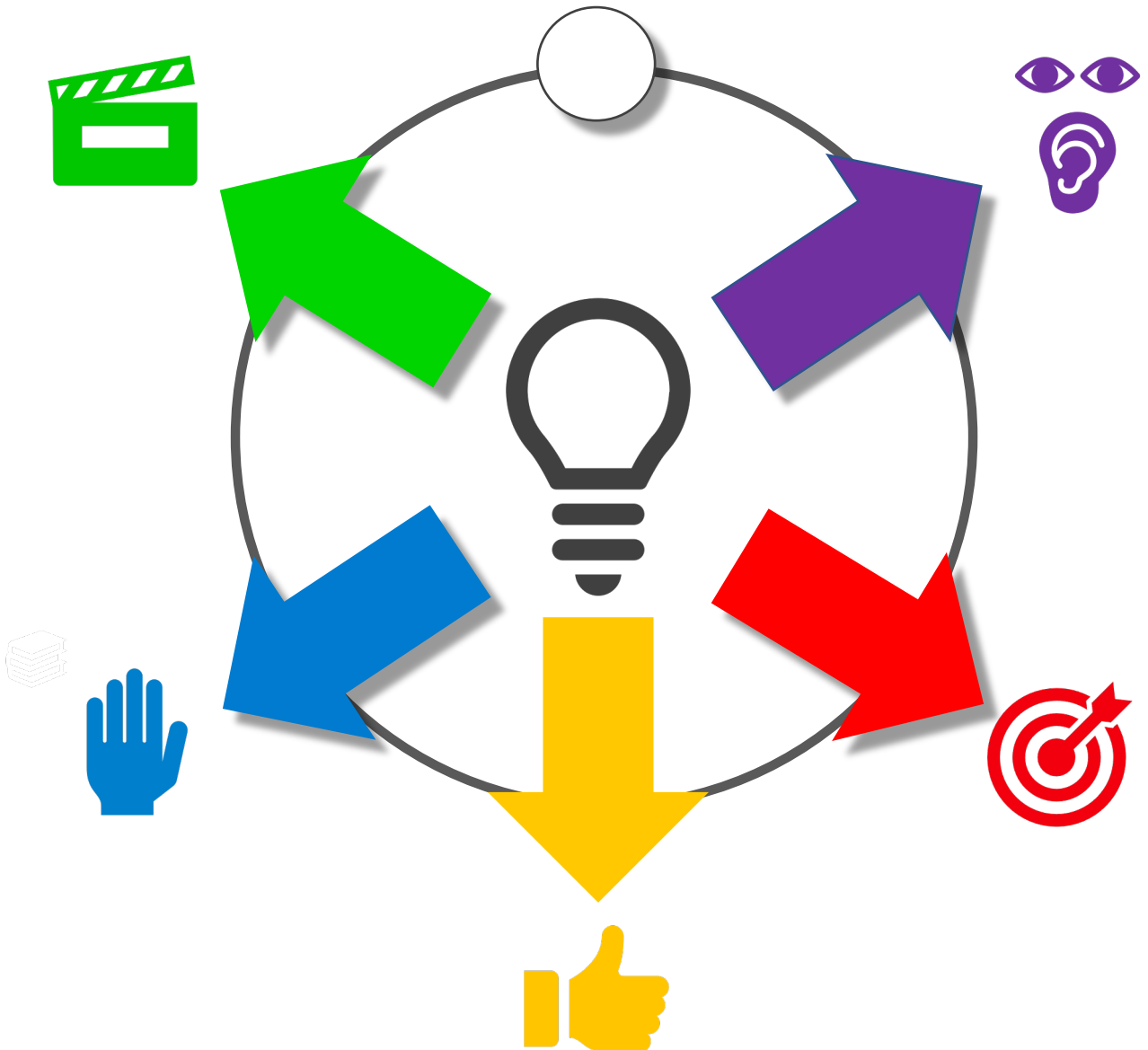

SOS

redelijke aanpassing

Steekkaarten voor **Ondersteuning** op School

leerlingen & leerkrachten

SOS Redelijke Aanpassingen

Steekkaarten voor Ondersteuning op School

School is een plek tussen thuis en de straat
waar we kunnen oefenen wat het betekent
om in de samenleving te staan.

uit de documentaire 'Wat is het doel van Onderwijs?'
Van Gert Biestra en Claire Boonstra 2015

Vooraf: het verhaal van de schapen

SOS: stimuleren, (onder)steunen en sturen.

STIMULEREN

Schapen vragen dagelijks voedsel, een schaap dat geen voedsel meer vindt op de eigen weide gaat elders op zoek, breekt uit en kijkt of het ergens anders iets kan vinden. Leerlingen die geen 'voedsel' krijgen, geen inhoudelijk aanbod krijgen, niet worden uitgedaagd en gestimuleerd, breken uit. Zij spijselen, komen te laat, maken de les op een andere manier 'aantrekkelijk', gaan elders op zoek naar uitdagingen of geven op.

STUREN

Een schaap dat in de omheining rond de weide een opening in de afsluiting vindt, begeeft zich al snel naar de andere kant van de omheining. Wanneer één schaap aan de andere kant staat en niemand reageert volgen er al snel meerdere schapen. Na verloop van tijd ben je je kudde kwijt en dwalen de schapen ergens anders rond.

(ONDER)STEUN EN

Een 'goede herder' heeft een hele kudde, bestaande uit vele schapen. Toch zal hij op zoek gaan naar dat ene schaap dat verloren dreigt te lopen. Hij denkt niet: 'Och, weet je, nog schapen genoeg in de kudde...' Hij gaat naarstig op zoek naar dat ene schaap, neemt het dicht bij zich en gaat, wanneer het verloren schaap voldoende hersteld is, naar het midden van de kudde en plaatst het daar terug en verliest het niet uit het oog. Het voordeel van de moderne 'goede herder' is dat hij dit allemaal niet alleen hoeft te doen. Er zijn collega's, mensen rondom hem die hem daarbij helpen, die hem vasthouden wanneer het moeilijk dreigt te worden.

SOS: stimuleren, (onder)steunen en sturen.

1. Stimuleren

Stimuleren staat voor het vakinhoudelijk aanbod en de didactisch ondersteunende werkvormen als middel om je (leerplan-)doelen te bereiken.

Als leerkracht denk je voorafgaand aan elke les/elk thema/project steeds na over 3 belangrijke vragen:

Waarom zou ik aanbieden wat ik nu ga geven in dit project, dit thema, deze les? Wat is de meerwaarde hiervan voor mijn leerlingen? Hoe koppel ik dit aan mijn leerplandoelen? En hoe communiceer ik mijn doelen naar mijn leerlingen toe? Vertrek ik vanuit de leefwereld en de noden van de leerlingen? Draagt dit er toe bij dat ze sterker worden in deelname aan een sterk evoluerende maatschappij, in het werkveld, in omgaan met diversiteit?

Hoe ga ik dit op de meest positieve en bemoedigende manier aanbrengen bij mijn leerlingen? Onderwijsleergesprek is helaas een vaak gebruikte vorm. Er kunnen heel wat andere coöperatieve/activerende werkvormen aangeboden worden en ik kan hen eens laten samenwerken in homogene/ heterogene groepen, groepen die ik samenstel, groepen die leerlingen mogen kiezen. Ik kan er voor kiezen om te werken met veel fotomateriaal, met taalondersteunend materiaal, met proefjes, met het vertellen van eigen ervaringen. Een goede les kan ook eens buiten de klas, de school doorgaan, ik kan eens een spreker uitnodigen...

Ik kan hen ook eens zelf een project of thema laten uitwerken door hen enkel een onderwerp en de doelen mee te geven. Leerlingen reiken dan zelf inhoud aan, vertrekkende vanuit hun interesse of vragen en brengen zo materiaal aan dat verwerkt kan worden.

Hoe ga ik dit alles evalueren doorheen of aan het eind van de les, een thema, een project? Welke criteria hanteer ik? Hoe zorg ik voor een brede, transparante, faire evaluatie met voldoende oog voor verschillende evaluatievormen?

- **Wat** betekent leskrijgen nu voor deze klas? Hierbij denk ik na over mijn klasgroep. Deze verschilt van klas tot klas, van jaar tot jaar en verschillen hebben vaak te maken met de opleiding die een jongere kiest, met de klassamenstelling, met karakters in de groep. Hierover nadenken doet mij inzien dat ik bepaalde leerlingen ander materiaal dien aan te bieden om een zelfde doel te bereiken, dat ik andere werkvormen inzet op bepaalde momenten, in bepaalde klassen om zo efficiënter te werken. Het geeft mij een zicht op de specifieke onderwijsbehoeften van bepaalde leerlingen: Wat heeft deze leerling/hebben deze leerlingen nodig?

SOS: stimuleren, (onder)steunen en sturen.

2. Sturen

Sturen staat voor klasmanagement, hoe houd ik de klas in de hand? Hoe weten mijn leerlingen hoe groot hun speelveld is?

- **Waarom** zou ik hierover nadenken? Leerlingen vragen structuur en voorkomen is beter dan genezen. Ik wil inzetten op preventie en zorgen dat leerlingen de regels en klasafspraken kennen en toepassen. Immers, wanneer één leerling voelt dat er speelruimte is en de kans ziet 'uit te breken' en er komt geen passende reactie (=/= sanctie), dan volgen er vaak anderen. Wanneer het fout dreigt te gaan betrek ik de leerling en heb ik oog voor wat de leerling nodig heeft.
- **Hoe** doe ik dit? Ik zorg voor een stevige 'afsluiting' door vooraf met de leerlingen samen afspraken te maken. Ik maak deze afspraken elke les zichtbaar in mijn les. Ik besteed bij invoering van deze afspraken voldoende tijd om mijn leerlingen echt duidelijk te maken wat ik onder die afspraken versta en toets af of zij de afspraken op dezelfde manier interpreteren.
- **Wat** betekent dit nu? Ik observeer en benoem wat ik zie en wat ik verwacht. Wanneer ik merk dat enkele leerlingen niet doorwerken aan hun opdracht en afgeleid zijn, wanneer een leerling niet doet wat er gevraagd wordt, wanneer storend gedrag optreedt... dan grijp ik terug naar de regels en de klasafspraken. Ik benoem mijn leerlingen bij naam, zeg wat ik zie, breng ze terug naar de les (de hoofdplicht binnen onderwijs) en ga niet met hen in discussie. Ik keur hun gedrag niet goed en kom daar later op terug (na de les, de volgende dag, voor de volgende les) wanneer iedereen bedaard is.

3. Steunen

Steunen betekent dat ik een hart heb voor mijn leerlingen, hoe laat ik zien dat ze het waard zijn om in mijn klas te zitten en deel te nemen aan de les? Hoe houd ik verbinding met hen en hoe put ik kracht uit de samenwerking met mijn collega's?

Waarom zet ik, samen met collega's in op het ondersteunen van mijn leerlingen? Heel wat jongeren genieten van een positieve boodschap en wat aandacht, gaan (tijdelijk) door moeilijke periodes, groeien op in kansarmoede, leven in een moeilijke gezinssituatie, puberen er even duchtig op los, worstelen met opgroeien en de grenzen die daar bij horen...

Hoe kan ik hen dan laten voelen dat ik er ben voor hen? Ik zet in op verbinding en gebruik positieve taal. Ik spreek hen aan op hun gedrag maar niet op hun persoon. Via feedback, feed up en feed forward tracht ik samen met hen op pad te gaan in hun groeiproces.

Wat ik voor mijn leerlingen kan betekenen? Ik bevestig hen als het goed gaat, ik toon dat ik in hen geïnteresseerd ben, ik stuur hen niet weg als het moeilijk gaat maar ga met hen in gesprek. Ik blijf respectvol naar hen toe, ook al krijg ik wel eens de volle laag. Ik blijf nabij en geef steeds opnieuw kansen om te tonen dat ze leren uit fouten.

Indien één van bovenstaande zaken moeilijk loopt dan ga ik ten rade bij collega's en onderzoek samen met hen hoe we tot een oplossing kunnen komen (denk aan de klassenraad, de leerlingenbegeleiding, de vakgroep...)

Waarom, hoe en wat?

1. Waarom ontwikkelen we deze steekkaarten?

Een leerkracht wil graag een goede leerkracht zijn, neen, hij wil de beste leerkracht zijn voor de leerling. Hij wil zoals hier boven vermeld, stimuleren, sturen en (onder)steunen.

De gemiddelde leerling bestaat niet. De uitdaging in onderwijs ligt momenteel bij het zoeken naar antwoorden op de vragen: Hoe breng ik mijn leerling tot leren? Hoe kan ik er voor zorgen dat mijn leerling zich goed voelt, zich veilig voelt in mijn les, in de klas, op school?

Vanuit de begeleiding ervaren we de nood van scholen om met praktisch ondersteunend materiaal aan de slag te gaan.

We selecteerden meerdere, verschillende bronnen, voegden er een dosis gezond verstand en ervaringsdeskundigheid aan toe en zochten naar een origineel concept om leerkrachten te motiveren om met het materiaal aan de slag te gaan.

Het is onze bedoeling om de steekkaarten als praktisch hulpmiddel in te zetten zodat alle betrokkenen samen op zoek kunnen gaan naar de juiste ondersteuning, ondersteuning voor de leerling, voor de leerkracht. De kaarten zijn opgesteld voor die leerkrachten die hun aanpak wensen af te stemmen op de onderwijsbehoeften van hun leerlingen, die op zoek zijn naar de juiste redelijke aanpassing op maat van de leerling.

De systematische aanpak van de uitbouw van de M-cirkel is hierbij steeds ons kompas geweest, het is de blijvende inspiratiebron van dit werk.

2. Hoe is dit concept ontstaan?

Meerdere scholen, leerlingenbegeleiders, leerkrachten erkennen in het algemeen de kracht van de M-cirkel en meer specifiek nog de inzetbaarheid van het 'handje' om de onderwijsbehoeften van leerlingen te kennen.

Waarom, hoe en wat?

Er zijn vijf manieren waarop je kunt achterhalen welke onderwijsbehoeften een leerling heeft.

- **Analyse (leerplan)doelen**

Je analyseert in welke mate de leerling de (leerplan)doelen bereikt. Op basis van opdrachten, toonmomenten, toetsen, taken, examens ... ga je na aan welke doelen de leerling toe is. Je wilt immers weten welke inzichten de leerling wél al heeft, hoe hij denkt, wat wél al lukt en waar hij nog tegenaan loopt, dus welke barrières hij ervaart.

Door bewust stil te staan bij de doelen die je met de leerling wilt bereiken, kun je ook reflecteren over wat de leerling nodig heeft om ze te bereiken. Kun je de leerling helpen het doel op een andere manier te bereiken? Is je manier van evalueren geschikt?

Je kunt ook doelen analyseren die te maken hebben met houding en gedrag. Er bestaan tal van methodieken om je daarover een objectief beeld te vormen, bijvoorbeeld door gedrag te turven, aan de hand van het ABC-schema (Van Overveld, 2014). Eens je een zicht hebt op waar de leerling staat, ga je na welke stappen je zult zetten om de leerling dichter bij het beoogde doel te krijgen. Ook nu vertrek je van wat de leerling wél al kan.

- **Met elkaar overleggen**

Overleggen met andere onderwijsprofessionals helpt om te achterhalen wat een leerling nodig heeft. Je collega's kunnen je vertellen hoe ze een bepaalde situatie aanpakken of wat een leerling nodig heeft. Je kunt ook overleggen met een leerlingbegeleider, pedagogisch begeleider, ondersteuner, CLB-medewerker of therapeut.

Overlegmomenten kunnen formeel zijn, zoals een cel leerlingenbegeleiding of een klassenraad. Vaak overleg je ook informeel, tijdens de pauzes, speeltijden of op andere momenten.

Tijdens een cel leerlingenbegeleiding of klassenraad kun je aangeven wat je moeilijk vindt bij de aanpak van een bepaalde leerling of leerlingengroep. Vaak zie je dat een aantal collega's dat beamen, maar soms zegt een collega dat iets bij hem of haar wel lukt. Daar ligt een kans om te bespreken wat ervoor zorgt dat de aanpak van die leraar wel werkt. Het gaat er niet over wie de betere leraar is. Waar het om gaat is dat er tussen die leraar en die leerling een vorm van interactie is, een bepaalde aanpak, die blijkt te werken. De leraar heeft ontdekt wat die specifieke leerling nodig heeft.

De aanpak van deze leraar in deze klas in deze school werpt bij deze leerling geen barrière op, of in mindere mate.

Wellicht heeft je collega een onderwijsbehoefte van de leerling ontdekt!

Door deskundigheid te delen, kun je dus de onderwijsbehoeften van een leerling achterhalen. Net in het bespreken van wat jullie verschillend zien kun je elkaars kennis en ervaring benutten. Daarom analyseer je samen wat wel werkt en wat nog niet, en hoe je dat kunt verklaren.

- **Observeren en experimenteren**

- **Observeren**

Je observeert je leerlingen om te objectiveren wat goed gaat of waar en wanneer het fout loopt. Je kunt de observaties gebruiken om met je collega's over een leerling te overleggen.

Het is echter niet eenvoudig om tegelijk les te geven én gericht te observeren. Daarom kan het interessant zijn om aan een leerlingenbegeleider of een collega te vragen om te observeren, met de bedoeling de onderwijsbehoeften van een of meer leerlingen te achterhalen.

Bespreek welke impact je aanpak had op het leren van de leerlingen. Wat waren de sterke leermomenten? Hoe kunnen die vergroot of uitgebreid worden? Wat zegt dat over de onderwijsbehoeften van de leerling? Wat heeft de leerling nodig om het gestelde doel te kunnen bereiken? Wat betekent dat voor jouw aanpak? Wat betekent dat voor de klasgenoten? Voor de ouders?

De rollen eens omdraaien kan ook sterk inspireren. Je collega, een leerlingenbegeleider ... neemt je groep over en geeft les in jouw plaats, zodat jij kunt observeren. Als je je eigen leerlingengroep kunt observeren, zie je dingen die je niet ziet als je zelf voor de klas staat. Dat levert een schat aan inzichten op over wat de leerlingen nodig hebben.

- **Experimenteren**

Soms probeer je iets uit en merk je dat dat een gewenst effect heeft. Je gaat rechtstreeks van de realiteit naar een passende maatregel (de neerwaartse pijl in stap 2). Als je analyseert hoe het komt dat je aanpak werkt, dan zul je vaak merken dat hij een juist antwoord biedt op datgene waaraan de leerling nood heeft. Zo vind je bijna als vanzelf een onderwijsbehoefte van een leerling.

Waarom, hoe en wat?

- **Praten met leerlingen en/of ouders**

Leerlingen en ouders zijn volwaardige gesprekspartners. Je helpt hen te verwoorden waar ze nood aan hebben en geeft hun inspraak bij het bepalen, evalueren en bijsturen van de passende maatregelen (zie stap 5). Je communiceert met hen op een open en heldere manier.

- Praten met leerlingen

In veel Vlaamse scholen doen leraren kindgesprekken of leerlingcontacten. Zie ook bouwsteen Welbevinden. Leerlingen hebben het recht om betrokken te worden bij beslissingen die hen aanbelangen (zie bouwsteen Kinderrechten).

Leerlingen kunnen vaak heel eenvoudige, originele en effectieve oplossingen aanreiken.

Praten 'met' is iets anders dan praten 'tegen'. Eigenlijk gaat het vooral om 'luisteren naar'. 'Praten met' is naar de overkant gaan, luisteren wat de ander te vertellen heeft en hoe hij of zij de realiteit ziet of hoort. Je hoeft geen speciale moeite te doen. Wees gewoon nieuwsgierig en zet je natuurlijke belangstelling in (Clement, 2008). Geef ook ruimte aan de gevoelens die ermee gepaard kunnen gaan, zoals angst, kwaadheid, teleurstelling of verdriet. Bespreek wat de leerling wil bereiken. Wanneer lukt dat? Hoe zou dat ook lukken in andere situaties? Wie kan helpen en hoe?

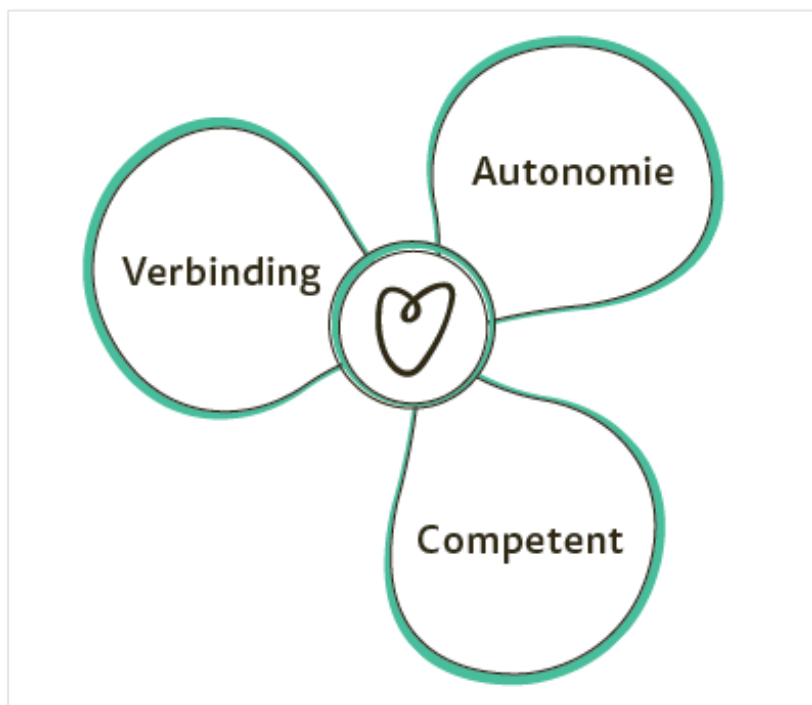
- Praten met ouders

Leraren zijn expert wat betreft de pedagogisch-didactische aanpak in de klas. Ouders zijn expert in het kennen van hun kind. Ze kunnen je een schat aan informatie geven over de aanpak die hun kind nodig heeft. Hoe je dat concreet vertaalt in de onderwijsleercontext, is jouw expertise.

Ouders die kiezen voor jouw school geven aan dat ze vertrouwen stellen in de wijze waarop een katholieke school vandaag gestalte geeft aan het project van de katholieke dialoogschool. Op haar beurt verwacht jouw school dat ouders echte partners zijn voor de opvoeding en vorming die je hun kinderen verstrekt. Kiezen voor een katholieke dialoogschool houdt voor iedereen een engagement in. Daarom mogen ouders verwachten dat de school hen zoveel mogelijk betreft in het samen school maken (zie bouwsteen Ouders).

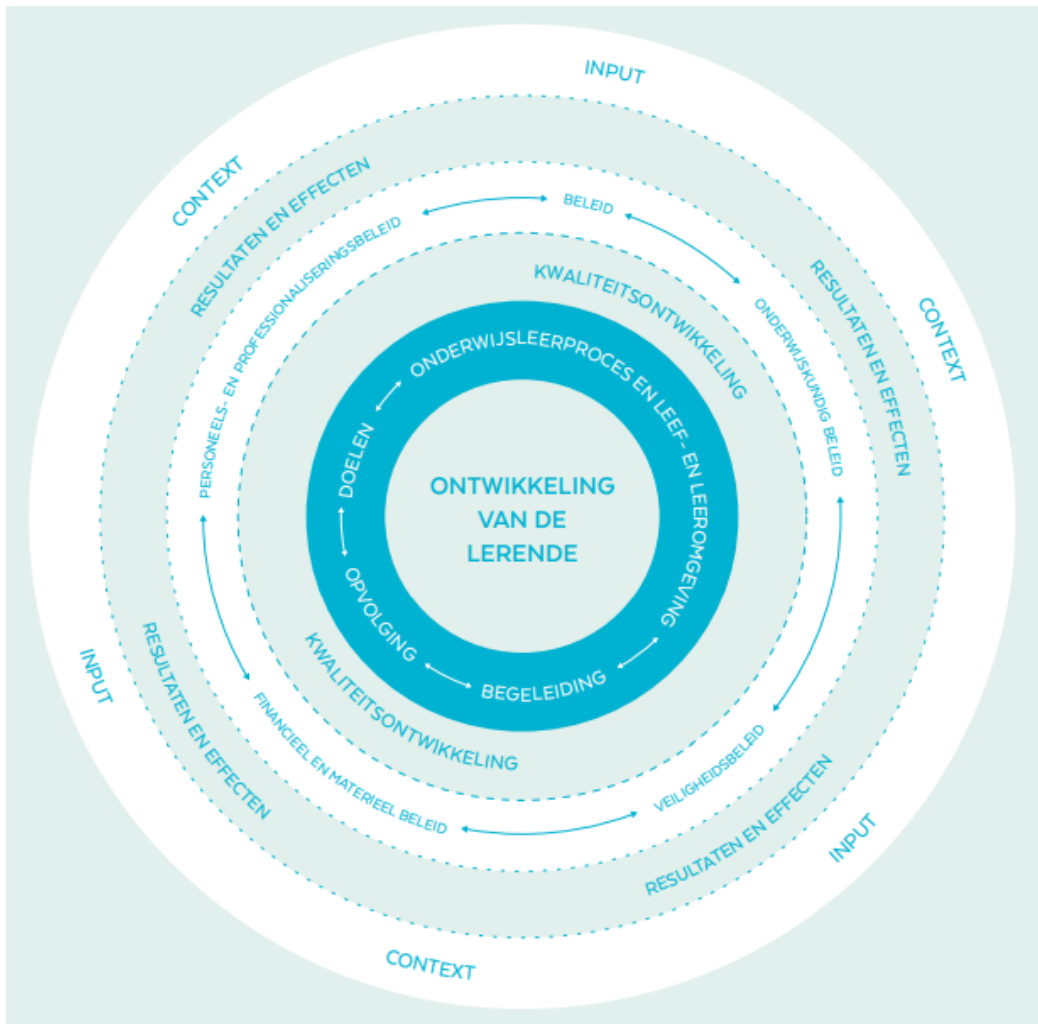
- **Bronnen**

Wetenschappelijk onderzoek leert ons heel wat over wat in het algemeen werkt in onderwijs en wat effect heeft. Alle leerlingen hebben bijvoorbeeld behoefte aan verantwoordelijkheid, verbondenheid en het gevoel competent te zijn (Deci & Ryan, 1985; Vansteenkiste & Soenens, 2015).

Waarom, hoe en wat?

Het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit zet verwachtingen voor kwaliteitsvol onderwijs uit. Deze 37 kwaliteitsverwachting zijn verdeeld over vier rubrieken waaronder de rubriek 'Ontwikkeling van de lerende'. De ontwikkeling van de lerende staat tegelijkertijd centraal binnen goed onderwijs.

Pagina 156 Referentiekader voor onderwijskwaliteit

Dit vraagt van leerkrachten om leerlingen in hun groeizone te brengen en hierbij aandacht te hebben voor het welbevinden en de (onderwijs)noden van de leerling.

Gekoppeld aan het zorgcontinuüm vraagt dit aandacht voor een brede basiszorg en even grote aandacht voor verhoogde zorg. Beide niveaus van het zorgcontinuüm zijn en blijven immers in handen van de leerkracht. Dit betekent echter niet dat je als leerkracht geen uitdagingen op je pad kan tegenkomen. Met de steekkaarten als inspiratiebron trachten we een antwoord te bieden op deze uitdagingen.

Tegelijkertijd houden we bij het opstellen en uitschrijven van de steekkaarten de 7 uitgangspunten van Handelingsgericht Werken in het achterhoofd.

Waarom, hoe en wat?

3. Wat betekent dat nu voor de toepassing op de werkvloer?

Alle steekkaarten zijn opgebouwd volgens een zelfde principe.

- Een leerling stelt de leerkracht voor een uitdaging.
- De leerkracht tracht na te gaan wat hij ziet of hoort in de klas, denkt na waar hij tegenaan loopt. Wat is de context waarbinnen deze feiten zich stellen?
- De leerkracht denkt na wat hij (samen met de leerling) wenst te bereiken. Hij denkt na over de voorop te stellen doelen.
- De leerkracht gaat op zoek naar de sterktes van de leerling, stelt zich de vraag waar de leerling goed in is. Kan deze sterkte ingezet worden bij het bereiken van het doel?
- De leerkracht stelt zich de vraag of hij zicht heeft op wat de leerling nodig heeft en welke maatregelen kunnen helpen het vooropgestelde doel te bereiken.
- Er wordt gekeken of er kansen liggen binnen de maatregelen die vertrekken vanuit de brede basiszorg of de opgesomde bewezen maatregelen kunnen inspireren om verder aan de slag te gaan.
- Tijdens het doorlopen van dit proces heeft de leerkracht regelmatig overleg met de betrokken leerling. Niets voor mij zonder mij!

Alle fiches zijn volgens eenzelfde format opgebouwd.

Werken met SOS Redelijke aanpassingen bestaat uit de volgende vijf stappen:

1. Dit zie of hoor ik ...
2. Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)
3. Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...
4. Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...
5. Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

Op de volgende pagina staan de vijf stappen concreet uitgelegd.

SOS redelijke aanpassingen in 5 stappen

STAP 1

Dit zie of hoor ik ...

Als leerkracht heb je steeds twee doelen voor ogen: elke leerling tot leren brengen én elke leerling zich goed laten voelen op onze school en in mijn klas.

Soms merk je dat dit – ondanks je uitgebreide basiszorg – niet lukt en maak je je zorgen over het gedrag/de werkhouding van deze leerling. In deze bundel vind je voor verschillende courante klassituaties inspiratie voor passende maatregelen.

Aanpassingen die vertrekken vanuit de specifieke noden van de leerlingen. Maatregelen op maat dus!

Let wel: de overgang naar stap 2 heeft pas zin als je zicht hebt op hoe het komt dat de leerling dit gedrag stelt. Het *handje* van de [M-cirkel](#) (vijf manieren om de onderwijsbehoeften van leerlingen te ontdekken) kan je hier zeker bij ondersteunen. Misschien heb je dan al voldoende info om op basis van concrete en kleine doelen zelf verder aan de slag te gaan en is stap 2 voor jou dan al overbodig geworden.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Je start steeds met een vooruitblik. Wat zou je echt willen? Wat zou voor jou een wezenlijk verschil maken? Wat wil je met je leerling bereiken? Wees tevreden met kleine en concrete stappen/tussendoelen. De coachende vragen kunnen je alvast op weg zetten om deze doelen voor jou helder te krijgen.

STAP 3

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Eén van de uitgangspunten van handelingsgericht werken (HGW) is ‘positieve aspecten zijn van groot belang’. Een positieve blik is helpend. Het biedt mogelijkheden om je zorg aan te pakken. Bijzondere aandacht voor deze sterktes is betekenisvol bij het aan de slag gaan met het gedrag/de werkhouding van je leerling. Ook hier kunnen de coachende vragen je vooruit helpen. Daarnaast kan je je ook laten inspireren door de positieve DSM (diagnostic en statistic manual of mental disorder) van Seligman, een handboek voor ‘goede eigenschappen en kwaliteiten’ (zie bijlage X). Deze opsomming is uiteraard nooit af en misschien stel je zelf nog heel wat andere karaktersterktes vast bij je leerling. Verder is het belangrijk om steeds te vertrekken vanuit een growth mindset: geloven in de groei van je leerling. Weten dat hij/zij iets *nog* niet kan én tegelijk geloven dat je leerling een volgende stap wel zal zetten!

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Wat heeft mijn leerling nu precies nodig? Dit is je hamvraag. Om deze noden concreet te maken bieden we je voorbeelden van mogelijke specifieke onderwijsbehoeften van je leerling in deze concrete situaties. We gebruiken hiervoor de vertrouwde HGW-hulpzinnen:

een leerkracht die...	instructie die...
een leeromgeving die...	leeractiviteiten die...
opdrachten/taken die...	groeps-/klasgenoten die...
feedback die...	ouders die....

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

Hoe kan ik mijn aanpak het best aanpassen op de noden van mijn leerling? Welke redelijke aanpassingen kunnen een antwoord zijn op de onderwijsbehoeften van mijn leerling? Op welke manier kan ik er best toe doen. We geven je een overzicht van verschillende maatregelen die blijken te werken en effectief zijn. Het kan een aanzet zijn om deze toe te passen in je klaspraktijk of het kan je eventueel ook prikkelen om zelf met eigen ideeën aan de slag te gaan.

Werkhouding

1. Ik merk dat de leerling weinig gemotiveerd is.
2. Ik merk dat de leerling moeite heeft om zich te concentreren.
3. Ik merk dat de leerling moeite heeft om aan de slag te gaan met opdrachten en taken.
4. Ik merk dat de leerling onnauwkeurig en slordig werkt.
5. Ik merk dat de leerling niet binnen de afgesproken tijd in orde is met opdrachten, taken.
6. Ik merk dat de leerling vaak om bevestiging vraagt.
7. Ik merk dat de leerling geen hulp vraagt als hij iets niet begrijpt.
8. Ik merk dat de leerling bij opdrachten, taken of toetsen minder scoort dan ik verwacht had.
9. Ik merk dat de leerling niet zelfstandig taken en opdrachten kan verwerken.
10. Ik merk dat de leerling niet met anderen kan samenwerken.
11. Ik merk dat de leerling moeilijk kan doorzetten bij moeilijkere/complexere opdrachten en taken.
12. Ik merk dat de leerling niet kan omgaan met kritische feedback.

Gedrag

13. Ik merk dat de leerling 1 of meerdere van volgende gedragingen vertoont: verveling, demotivatie, frustratie en onderpresteren.
14. Ik merk dat de leerling veel praat tijdens de les.
15. Ik merk dat de leerling het moeilijk heeft om zich te houden aan regels en afspraken.
16. Ik merk dat de leerling de les verstoort.
17. Ik merk dat de leerling opstandig gedrag vertoont.
18. Ik merk dat de leerling geen band heeft met de klasgroep.
19. Ik merk dat de leerling geen band heeft met mij als leerkracht.
20. Ik merk dat de leerling zich niet goed voelt in bepaalde situaties (nieuwe, onbekende, andere situaties en personen).

Bronnen steekkaarten redelijke aanpassing

WWW

- <https://www.keesvanoverveld.nl/boeken/sel/>
- <http://www.talenteducation.eu/toolkitforteachers/metacognitalskills/nl/wat-zijn-metacognitieve-vaardigheden/>
- <https://begeleiding-oost-vlaanderen.katholiekonderwijs.vlaanderen/breed-evalueren>
- <https://formatiefevalueren.kdg.be>
- <https://hetnlpcollege.nl/energizers-klas-teambuilding/>
- <https://www.klassenkracht.nl>

- Apacki, C. (1999). Energize I. Boom Beroepsonderwijs.
- Bijlsma, J. (2014). 35 Energizers voor even snel tussendoor! E-book.
- de Bruin, C. (2009). Geef me de vijf. Graviant.
- Die-'s-lekti-kus, v. (2004). Eerste hulp bij leerstoornissen en problemen bij het leren. Eureka.
- Gabriël, N., & Huitema, S. (2015). Wijzer in onderwijsbehoeften. PICA.
- GGGG-model. Opgehaald van Zien in de klas: <https://zienindeklas.nl>
- Hollingsworth, J., & Ybarra, S. (2019). Expliciete directe instructie: tips en technieken voor een goede les. Pica.
- Karel de Grote Hogeschool (KdG). (2019). Toolbox Formatieve Evaluatie. Opgehaald van <https://formatiefevalueren.kdg.be>
- Katholiek Onderwijs Vlaanderen. (2018). Vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs.
- Leefsleutels. (2001). Energize II. Erasmus.
- Nuyens, T. (2016). Dialooginstrument HGW. Bazalt.
- Onderwijsinspectie. (2017). Referentiekader onderwijskwaliteit.
- Pameijer, N. (2007). Handelingsgericht werken op school. Acco.
- Pedagogische begeleiding. (2017). Coöperatieve werkvormen. Gent.
- Pedagogische begeleiding. (2019). 49 Technieken om krachtig les te geven. Gent.
- Potential. (2019). Power to teach all. Opgehaald van <https://potentialtoteach.be>
- Prodia. (2007). Prodia, mee(r) met diagnostiek. Opgehaald van <http://www.prodiagnostiek.be>
- Runeman, F. (2011-2015). Inspiratielijsten voor onderwijsbehoeften. Opgehaald van <http://www.prodiagnostiek.be>:
- Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2015). Vitamines voor groei. Acco.
- Verstraete, I., & Nijman, K. (2016). Handboek leren leren voor het voortgezet onderwijs. Pica.
- VLOR. (2006). Leerkracht-Veerkracht: een reflectieboek. Die Keure.

WERKHOUDING

STAP 1

Ik merk dat mijn leerling weinig gemotiveerd is.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

- Coachende vragen**
- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft met motivatie? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
 - Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite heeft om zich te motiveren?
 - Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling is gemotiveerd? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn? Noteer hier het concrete gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu is deze leerling gemotiveerd!" Bekijk samen met de leerling welke van deze concrete gedragsverwachtingen al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

- Coachende vragen**
- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar **STERKTES (1 & 2)**. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LV5, gesprek met leerling ...
 - Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
 - Wanneer lijkt de leerling wel gemotiveerd? Hoe merk je dat?
 - Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om zich (voor iets) te motiveren?
 - Hoe komt het dat het dan lukt om zich te motiveren?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

- Een leerkracht die**
- betrokken én bereid is positieve relaties op te bouwen
 - het eigenaarschap van het leerproces bij de leerling verhoogt
 - uitdagende en haalbare doelen hanteert
 - regelmatig de gestelde doelen evalueert én het einddoel in beeld houdt
 - in dialoog gaat met de klas om de klas actief bij het lesgebeuren te betrekken
 - de lesstof, taken en werkvormen laat aansluiten bij de belevingswereld van de leerling en laat aansluiten bij interesses en talenten van de leerling
 - de leerling betrekt in de klas
 - het nut en doel van opdrachten verduidelijkt
 - keuzemogelijkheden aanbiedt
 - differentieert
 - samenwerking stimuleert
 - inzicht heeft in de emotionele ontwikkeling van de leerling: wat 'kan' de leerling en wat 'kan' de leerling 'aan'
 - ...

Instructie die

- uitdagend, prikkelend en afwisselend is
- de leerling actief betreft
- ...

Een leeromgeving die

- authentiek en uitdagend is
- verrast (een brein dat je 'verrast' maak je wakker, als je start met herhaling dommelt het brein in)
- bijzonder is (bv. een rijmpje, een grapje, iets groot op het bord zetten, ...)
- beroep doet op sterke vaardigheden/ talenten / interesses van de leerling
- haalbare en uitdagende eisen stelt en waarin veel ruimte is voor positieve feedback
- ...

Leeractiviteiten die

- uitdagend zijn
- ...
- Opdrachten of taken die**
- realistisch en haalbaar zijn, waarbij succeservaringen opgedaan kunnen worden
- inspelen op het verantwoordelijkheidsgevoel bij de leerling
- 'minstens 3 leeringangen' gebruiken (ogen, oren én doen), zo maak je een 'breinbreed web' aan (bv. knippen, plakken, voelen, bewegen, ...)
- 'een gevoel oproepen', een les waar je een gevoel aan overhoudt vergeet je niet snel
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- de leerling motiveren om mee te doen met de (gezamenlijke) activiteiten en groepsopdrachten
- ...

Feedback die

- de lerende positief bekrachtigt
- gericht is op het proces en niet enkel op het resultaat
- succeservaringen en inzet toeschrijven aan de leerling zelf
- ...

Ouders die

- betrokkenheid tonen bij het schoolgebeuren
- voor de school bereikbaar zijn (bv. via whatsapp, met foto's ...)
- ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Bevorderen van zelfstandigheid en het nemen van verantwoordelijkheid (**autonomie**)
- Bied keuzemogelijkheden én keuzemomenten aan bij leerlingen.
 - Daag leerlingen uit tot meedenken en meebeslissen.
 - Geef leerlingen ruimte om eigen opvattingen, ervaringen en ideeën in te brengen (bv. creativiteit, eigen ideeën, interessant thema of werkstuk...).
 - Bevorder dat leerlingen elkaar ruimte bieden voor eigen inbreng.
 - Leer leerlingen verantwoordelijk te zijn voor hun eigen gedrag.
 - Leer leerlingen verantwoordelijkheid te dragen voor elkaar.
 - Leer leerlingen zelfstandig problemen op te lossen.
 - Hou rekening met verschillen tussen leerlingen wat betreft zelfstandigheid en hun mogelijkheden tot het dragen van verantwoordelijkheid.
- Bevorderen dat alle leerlingen zich veilig en aanvaard voelen (relatie, **band** met)
- Zoek contact met de leerling en wissel een blik van verstandhouding uit.
 - Zoek naar en benoem positief gedrag. Maak bv. een aanmoedigende opmerking.
 - Laat leerlingen merken dat je beschikbaar bent en dat je naar hen luistert.
 - Toon belangstelling voor schoolwerk, spel en culturele achtergrond van leerlingen.
 - Bevorder dat leerlingen samenwerken en elkaar ondersteunen (bv. door **COÖPERatieve werkvormen (3)**).
 - Kom afspraken met leerlingen na.
 - Hou rekening met verschillen in behoefte aan veiligheid en acceptatie.
 - Zorg dat je de band met de leerling behoudt door bv. uit te leggen welk concreet gedrag je wil zien.
 - Zet bekrachtigingen in om leerlingen goesting te doen krijgen in het leren (bv. iets leuk in vooruitzicht stellen).

Versterken van het zelfvertrouwen van alle leerlingen (**competentie**)

- Benoem de lesdoelen en maak dit relevant en betekenisvol voor de leerling.

- Geef tussentijds gerichte **EFFECTIEVE FEEDBACK (4)** (feedback-feed up-feed forward) op het werk en gedrag van leerlingen.

- Geef doelgerichte feedback. Hou daarbij steeds het einddoel voor ogen. Weet dat sommige leerlingen tussentijdse doelen nodig hebben. Geef steeds aan wat het oplevert als dit doel (einddoel en/of tussendoel) behaald wordt.

- Laat merken dat je vertrouwen hebt in de mogelijkheden van alle leerlingen.

- Laat merken dat je hoge maar realistische verwachtingen van de leerlingen hebt. Geef bv. opdrachten die op niveau zijn, maar die wel als uitdagend worden ervaren.

- Bevorder de **MINDSET (17 & 18)** van leerlingen waardoor ze successen aan zichzelf durven toeschrijven.

- Bevorder de sociale vaardigheden en weerbaarheid van leerlingen.
- Hou rekening met verschillen in zelfvertrouwen van leerlingen. Gebruik indien nodig compenserende maatregelen (stappenplannen, checklists, inzet computer...) om de kans op succes te vergroten.

- Zorg voor een uitdagende én sobere leeromgeving. (let wel: less is more; enkel posters, beelden, materialen, computers, werkhoeken ... die het leren ondersteunen)

STAP 1

Ik merk dat de leerling moeite heeft om zich te concentreren.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft om zich te concentreren? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite heeft om zich te concentreren?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling kan zich concentreren/focussen? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier het concrete gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu is deze leerling gefocust!" Bekijk samen met de leerling welke van deze concrete gedragsverwachtingen al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LV5, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
- Wanneer lijkt de leerling wel geconcentreerd bezig? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om zich te concentreren?
- Hoe komt het dat het dan lukt om zich te concentreren/focussen?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- focust op de mogelijkheden van een leerling
- merkt wanneer de leerling wel geconcentreerd is en dit ten gepaste tijde benoemt
- beseft dat het geen onwil is maar eerder onmacht om geconcentreerd te werken
- ...

Instructie die

- kort, helder en enkelvoudig gegeven wordt
- kort maar krachtig is (doelen, kernpunten en oplossingsstrategieën kort bespreken waarna de leerling zelfstandig aan het werk kan)
- gevisualiseerd wordt (bijv. bord, plaatjes, stappenplan)
- ...

Een leeromgeving die

- uitnodigt om geconcentreerd te werken en te blijven werken
- zorgt voor afwisseling tussen leermomenten en ontspanning
- zo prikkelarm mogelijk is

Leeractiviteiten die

- inzetten op afwisseling tussen intensieve en passieve taken
- inzetten op variatie in de materialen waarmee je de les onderbouwt (visueel, verbaal, schriftelijk)
- inzetten op samenwerkend leren (coöperatieve werkvormen)
- ...

Opdrachten of taken die

- overzichtelijk en gestructureerd zijn, met een tijdslimiet, waarbij de leerling individueel op gang wordt gezet
- worden opgedeeld in kleine deeltaken
- de leerling mee verantwoordelijk maken voor de taakplanning en de tijdsinvulling
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- bij bv. groepswork de leerling actief ondersteunen om zich te focussen op de taak of opdracht
- goed zelfstandig kunnen werken (en daar eventueel rekening mee houden bij de klasorganisatie)
- ...

Feedback die

- de inzet en inspanning benadrukt in relatie tot de taak of opdracht ('je hebt 10 minuten zelfstandig doorgewerkt en daardoor al meer dan de helft van de opdrachten af')
- frequente, concrete, directe feedback en bijsturing waarbij succeservaringen worden benadrukt gericht op het proces (bv. 'het lukt je om 5' geconcentreerd te werken')
- ...

Ouders die

- thuis inzetten op het nemen van maatregelen die de concentratie van hun kind ondersteunen bij het maken van taken en het voorbereiden van toetsen (wel aftoetsen of ouders dit kunnen of dat ze hierbij ondersteuning van de school kunnen gebruiken)
- fysieke beweging stimuleren (komt concentratie ten goede)
- ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Zoek geregeld even (oog)contact met de leerling.
- Spreek met de leerling non-verbale signalen af om individueel bij te sturen (bijv. tikje op tafel tijdens instructie, langsgaan, schouderklop, verbale aanmoediging, geheim teken)
- Deel een opdracht op in kleine deeltaken. Geef eventueel een afvinklijst zodat de leerling kan aanduiden welke taken reeds afgewerkt zijn.
- Bevestig de leerling na elke voltooid taak of opdracht. Wees royaal.
- Stel eventueel tussendoelen op die haalbaar zijn.
- Geef de leerling extra tijd om iets af te maken of verminder bepaalde opdrachten.
- Geef één opdracht tegelijk.
- Leer de leerling om zichzelf aan te sturen om taken of opdrachten af te maken (door bv. tijdsplanning, plaatjes of stickers op de tafel ter ondersteuning).
- Maak de leerling verantwoordelijk voor zijn planning, door het zelf op te schrijven.
- Maak goede tijdsafspraken met de leerling en help om het werk af te maken. Gebruik de Time Timer om de tijdsduur voor de leerling duidelijk te maken.
- Gebruik **EFFECTIEVE FEEDBACK (4)**
 - Feedback (bv. wat goed, je bent al 6' geconcentreerd aan het werk)
 - Feed up (bv. hoe lang denk jij dat je geconcentreerd aan deze opdracht kunt werken?)
 - Feed forward (bv. het is je gelukt om 5' geconcentreerd te werken, zullen we de volgende keer 6' proberen)
- Vraag de leerling om de instructies te herhalen om te controleren of alles goed is overgekomen.
- Vraag de leerling de opdracht te herhalen, om te controleren of deze begrepen is: **KONTROLE VAN BEGRIIP (8)**. Vraag na hoe hij tegen de opdracht aankijkt (taakbeleving).
- Neem, indien van toepassing, de leerling mee bij verlengde instructie en begeleid inoefenen.
- Zet in op klasorganisatie (werkplek):
 - Een plaats voorin de klas, zodat hij weinig afgeleid wordt door anderen die voor hem zitten en snel betrokken kan worden bij de les door vragen die gesteld worden. of
 - Een plek achter in de klas, zodat de leerling overzicht heeft over de rest van de klas. Dit kan bijdragen aan een veiliger gevoel.
- Bespreek dit met de leerling zelf. Hoe ziet de leerling dit?
- Bied de leerling de mogelijkheid met een studybuddy te werken, zodat hij zijn plek kan afschermen wanneer hij moet werken. of
- Bied de leerling een aparte werkplek.
- Gebruik van een koptelefoon.
- Rust en ontspanningsmomenten inbouwen. Gebruik bv. **ENERGIZERS (16)**
- Zorg voor een opdrachtenblad met een sobere lay-out (zo min mogelijk afleiding van plaatjes die er niet toe doen).
- Noteer agenda en huiswerk op het bord + controleer agendagebruik. Ideaal is een reeds ingevulde digitale agenda.
- Geef extra tijd voor het verwerken van de instructie en het maken van de opdracht.
- Zorg dat de leerling bij samenwerkend leren in een groep zit met leerlingen die goed zelfstandig kunnen werken.
- Zorg voor ondersteunende maatregelen (thuis): time timer, duidelijke afspraken en regels (geen GSM tijdens leren).

Ik merk dat de leerling moeite heeft om aan de slag te gaan met opdrachten en taken.

STAP 1

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

STAP 2

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft met het aan de slag gaan met opdrachten en taken? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite heeft om zelf aan de slag gaan met opdrachten en taken?
- Wat zou er tot zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling kan zelf aan de slag met opdrachten en taken? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier het concrete gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu is deze leerling zelfstandig aan de slag met opdrachten en taken." Bekijk samen met de leerling welke van deze concrete gedragsverwachtingen al lukken/kunnen lukken.

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

STAP 3

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, Klassenraden, LV5, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
- Wanneer lijkt de leerling wel al zelfstandig aan de slag te gaan met opdrachten en taken? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om zelfstandig een opdracht of taak uit te voeren?
- Hoe komt het dat het dan lukt om zelfstandig opdrachten of taken aan te pakken?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- de leerling helpt opstarten bij nieuwe opdrachten
- de leerling actief aanleert om zijn werk te controleren
- de regels voor zelfstandig werken stapsgewijs inoefent
- duidelijk is waar de leerling met een opdracht start, wat af moet zijn, wanneer het af moet zijn en wat de leerling kan doen als hij/ zij klaar is
- de stappen visualiseert of opschrijft
- die controleert of de leerling de opdracht werkelijk begrepen heeft, of hij begrijpt waar het over gaat (en niet alleen iemand 'napraat') **CONTROLE VAN BEGRIP (8)**
- die controleert of de leerling ook daadwerkelijk aan het werk is gegaan
- die eisen stelt aan het werk (en deze ook communiceert met de leerling)
- die ervoor zorgt dat de leerling op het juiste niveau werkt
- die gerichte feedback geeft op inzet, die motiveert en stimuleert
- helpt met overzicht houden op alle taken die gemaakt moeten worden
- helpt bij het analyseren waarom het opstarten van taken en opdrachten niet lukt
- inzicht heeft in de emotionele ontwikkeling van de leerling: wat 'kan' de leerling en wat 'kan' de leerling 'aan'?

Instructie die

- kort maar krachtig is (doelen, kernpunten en oplossingsstrategieën kort bespreken waarna de leerling zelfstandig aan het werk kan)
- gevisualiseerd wordt (bijv. bord, plaatjes, stappenplan)
- de taakaanpak verheldert (wat, wanneer, hoe, met wie, etc.) en de leerling ondersteunt bij het leren plannen
- ...
- Een leeromgeving die
 - prikkelarm is (concreter: opgeruimd, niet teveel prikkel)
 - overzichtelijk is (bv. een vaste plek voor materialen)
 - rustig is
 - verrast (een brein dat je 'verrast' maak je wakker, als je start met herhaling dommelt het brein in)
 - bijzonder is (bv. een rijmpje, een grapje, iets groot op het bord zetten, ...)
 - ...

Leeractiviteiten die

- ...
- **Opdrachten of taken die**
 - kort en overzichtelijk zijn en één voor één worden aangeboden
 - 'minstens 3 leeringsgangen' gebruiken (ogen, oren én doen), zo maak je een 'breinbreed web' aan (bv. knippen, plakken, voelen, bewegen, ...)
 - 'een gevoel oproepen', een les waar je een gevoel aan overhoudt vergeet je niet snel
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- kunnen helpen opstarten
- samen met de leerling aan de taak of opdracht kunnen werken

Feedback die

- tijdig en zakelijk is (bij voorkeur: feed up, feed back en feed forward)
- ...

Ouders die

- zorgen voor een thuisomgeving met een gelijke aanpak (prikkelarme, rustige opgeruimde en overzichtelijke werkplek, nodige materiaal) ((wel aftasten of ouders dit kunnen of dat ze hierbij ondersteuning van de school kunnen gebruiken)
- de leerling stimuleren om ook thuis begonnen taken en opdrachten af te maken

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Gebruik volgend **VIJFSTAPPENPLAN (5)**
 1. Ga eerst na of de leerling de instructie goed heeft begrepen: weet hij precies wat hij moet doen? Vraag de leerling wat het gaat doen. **CONTROLE VAN BEGRIP (8)**
Help de leerling bij het analyseren waarom hij niet taakgericht kan werken: waarom lukt het niet?
 - Vind je het moeilijk? Denk je dat het gaat lukken?
 - Hoe komt dat?
 - Wat heb je nodig om zelfstandig aan de slag te kunnen gaan?
 2. Help de leerling bij het plannen van zijn werk.
 - Hoe zou het je wel goed lukken?
 - Hoeveel sommen/regels denk je af te krijgen?... OK. Laat de leerling dat bepalen, maak een afspraak.
 - Hoeveel fouten mag je van jezelf maken? ... OK. Laat de leerling dat bepalen, maak een afspraak. De boodschap is: Fouten zijn goed, daar leer je van!
 3. Help de leerling bij het beoordelen van de resultaten.
 - Hoe is het gegaan? Ben je tevreden over wat je gemaakt hebt?
 - Relateer het aan de afspraak over hoeveel goed en hoeveel fout.
 4. Help de leerling bij het verklaren van het resultaat.
 - Het is goed gegaan (je hebt er .. goed en .. fout): hoe denk je dat dat komt?
 - De boodschap: omdat je je best hebt gedaan; inzet loont, je hebt er zelf invloed op. Geef een positieve verklaring. Zo krijgt de leerling er grip op en ziet het weer perspectief.
 5. Sta als leraar model: doe het voor, doe het samen en laat de leerling het tenslotte alleen doen.
 - Maak een stappenplan om het werk of de opdracht op te starten.
 - Loop na het opstarten langs de leerling om te controleren of hij aan het werk is gegaan.
 - Zorg voor een overzichtelijke taak, waarvan het doel duidelijk is.
 - Markeer welke onderdelen van de taak belangrijk zijn om de aandacht van de leerling daarop te richten.
 - Benadruk dat de leerling voldoende tijd moet nemen om voorbereidend werk te doen (materiaal in orde, materiaal klaar ...). Eerst tijd verliezen om daarna tijd te winnen.
 - Zorg samen met de leerling voor een opgeruimde werkplek.
 - Geef de leerling een schoudermaatje dat hem kan helpen bij de opstart.
 - Toon goede voorbeelden over de opstart en aanpak van een taak of opdracht (of maak zelf een goed voorbeeld of kom samen tot een goed voorbeeld).
 - Check of alle spullen die de leerling moet gebruiken ook effectief in orde zijn (is het materiaal van de leerling in orde).
 - Laat de leerling letten op een goede werkhouding.
 - Maak afspraken over de (minimale) tijd voor de te maken taak of opdracht.
 - Pas de opdracht zo aan, dat ze aansluiten bij het niveau van de leerling (niet te moeilijk en niet te makkelijk).

STAP 1

Ik merk dat de leerling onnauwkeurig en slordig werkt.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling onnauwkeurig en slordig werkt? Wat zie je hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling zijn werk onnauwkeurig en slordig aanpakt?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling werkt nauwkeurig en netjes? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier het concrete gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu werkt deze leerling nauwkeurig en net!". Bekijk samen met de leerling welke concrete gedragsverwachtingen nu al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, Klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
- Wanneer lijkt de leerling wel nauwkeurig en net te werken? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis?) Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om nauwkeurig te zijn of zijn/haar werk netjes aan te pakken?
- Hoe komt het dat het dan lukt om nauwkeurig en net te werken?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- eisen stelt aan het werk en afspraken maakt over juist en ordelijk werken
- de leerling actief aanleert om zijn werk te controleren
- zelf het goede voorbeeld geeft (die zelf nauwkeurig en ordelijk werkt)
- inzicht heeft in de emotionele ontwikkeling van de leerling: wat 'kan' de leerling en wat 'kan' de leerling 'aan'
- ...

Instructie die

- concreet is ((wanneer is iets nauwkeurig en wanneer is iets netjes en ordelijk)
- ...

Een leeromgeving die

- verzorgd is (opgeruimde werkplek)
- ...

Leeractiviteiten die

- gestructureerd worden aangeboden
- ...

Opdrachten of taken die

- zelf nauwkeurig en ordelijk zijn opgesteld (duidelijke lay-out, structuur, inhoudstafel, paginanummering, titels en ondertitels, ...)
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- mee model kunnen staan voor nauwkeurig en ordelijk werken
- ...

Feedback die

- specifiek en gericht is op de nauwkeurigheid en de ordelijkheid
- ...

Ouders die

- bereid zijn/in de mogelijkheid zijn een soortgelijke aanpak te bieden
- ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Stel eisen aan het werk én herhaal afspraken over hoe het werk eruit moet zien.
 - Gebruik goede voorbeelden van de leerling zelf of maak samen een goed voorbeeld zodat de leerling kan zien wat verwacht wordt.
- Leer de leerling zijn tafel op te ruimen voordat hij aan iets nieuws begint en check of alle spullen in orde zijn (bv. potlood geslepen, gum aanwezig).
- Kijk of een goede zithouding het verschil kan maken.
- Benadruk dat de leerling de tijd moet nemen en bespreek de voordelen hiervan. Maak afspraken over de (minimale) tijd voor de te maken taak.
- Geef eventueel extra tijd op een ander moment, zodat de leerling de kans heeft om zijn werk nog eens te controleren.
- Geef geregeld **FEEDBACK**, ook tijdens het werken. Focus daarbij op werk dat er goed uitziet om tijdig (en niet achteraf) bij te sturen.
- Bespreek het werk na en leer de leerling het verschil aan tussen een slordigheidsfout en een echte fout. Bespreek het nut van echte fouten maken, daar leer je van.
- Beloon de leerling op basis van de tijd die hij neemt voor de taak.
- Focus op de laatste stap van de zelfinstructiemethode: ik kijk mijn werk na.
- Sta als leraar model, doe het voor, doe het samen en laat de leerling het ten slotte alleen doen.
- Bespreek met ouders dat het ook thuis belangrijk is om soms eisen te stellen aan een activiteit. Daarbij zijn complimenten gericht op inzet en doorzetten stimulerend.
- Zorg zo nodig voor een werkblad/boek op A3 zodat er meer werkruimte is
- Probeer uit met welk materiaal de leerling netter kan schrijven (potlood, pen, stif, ...).
- Beperk de opdracht in hoeveelheid als de leerling die hoeveelheid niet aankan.

Ik merk dat de leerling niet binnen de afgesproken tijd in orde is met opdrachten en taken.

STAP
1

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

STAP
2

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft met het tijdig afwerken van opdrachten en taken? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite heeft om tijdig opdrachten en taken af te werken?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling is op tijd in orde met opdrachten en taken? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier het concrete gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu is deze leerling binnen de afgesproken tijd in orde met opdrachten en taken." Bekijk samen met de leerling welke van deze concrete gedragsverwachtingen nu al lukken/kunnen lukken.

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

STAP
3

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, Klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling. Wanneer lijkt de leerling wel op tijd een opdracht of taak te kunnen maken? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School)? Vrije tijd? Thuis? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om tijdig opdrachten en taken in orde te krijgen?
- Hoe komt het dat het dan lukt om opdrachten en taken tijdig af te werken?

STAP
4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- ervoor zorgt dat de leerling op het juiste niveau werkt (opdrachten en taken waarvan de leerling voelt 'ik kan dit')
- de leerling motiveert en stimuleert
- helpt met overzicht houden op de opdrachten en taken
- goede tijdsafspraken maakt met de leerling en de leerling helpt om het werk af te maken
- polst of de leerling zelf inziet dat hij taken of opdrachten niet binnen een afgesproken tijd kan maken (= de leerling zelf aan het denken zetten; heeft de leerling inzicht in dit probleem en is de leerling in staat om na te denken om eigen denken en kunnen bij te sturen)

Instructie die

- de leerling ondersteunt bij het op tijd kunnen werken
- ...

Een leeromgeving die

- rustig is
- een duidelijke tijdsaanduiding weergeeft
- ...

Leeractiviteiten die

- ...

Opdrachten of taken die

- worden opgedeeld in kleine deeltaken
- overzichtelijk en op de korte termijn haalbaar zijn
- gestructureerd en overzichtelijk worden aangeboden, een sobere layout met zo min mogelijk afleiding van plaatjes die er niet toe doen
- afgebakend en tijdsgebonden zijn (zorgen voor structuur en ordening)
- in de voorziene tijd kunnen afgewerkt worden
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- de aandacht goed bij het werk kunnen houden om mee samen te werken
- ...

Feedback die

- gericht is op inzet van de leerling
- de leerling duidelijk maakt waar hij zich nu situeert op vlak van het maken van een taak of opdracht binnen een afgesproken tijd, waar hij dan naartoe moet en welke stappen hij hiervoor (nog) kan zetten
- ...

Ouders die

- zorgen voor een stimulerende thuisomgeving
- ervoor zorgen dat hun kind opdrachten/taken waar hij mee begint, ook afmaakt
- ...

STAP
5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Pas de opdracht zo aan, dat ze aansluiten bij het niveau van de leerling (niet te moeilijk en niet te makkelijk).
- Deel de opdracht op in deeltaken.
- Differentieer in de taakverwerking. Houd hierbij het lesdoel voor ogen en bedenk dat het gaat om effectieve oefentijd om de leerstof eigen te maken. Pas zo nodig de hoeveelheid werk aan.
- Laat de leerling waar nodig werken op kopieerbladen van lesboeken en/of alleen antwoorden opschrijven.
- Werk met een tijdslimiet. Maak afspraken over tijd en het te maken werk. Bespreek met de leerling hoeveel tijd hij nodig heeft en wat het werkdoel van deze les wordt.
- Focus op de derde stap van de zelfstructiemethode: ik doe mijn werk.
- Maak tijd inzichtelijk met behulp van bv. een Time Timer, een chronometer of een keukenwekker.
- Bekijk samen hoe het werken gelukt is, laat de leerling inzien wat hij door eigen inzet bereikt heeft.
- Laat de leerling zijn succes opschrijven (in een 'wat-gaat-er-goed-boekje' of op een post-it).
- Laat de leerling ook inzien waar het fout gegaan is. Deze metacognitie is eventueel nodig om zijn denkproces zelf te sturen. Hij moet kunnen denken over zijn eigen manier van werken en zelf kunnen aangeven waar het fout ging.
 - wat is er fout gegaan?
 - waar zou het kunnen aan liggen?
 - wat zou je volgende keer anders kunnen doen?
- Laat de leerling reflecteren op de les.
- Geef regelmatig tussentijdse **FEEDBACK** op het proces. Richt je op inzet, doorzetten en benoem het meteen als je het gewenste gedrag ziet.
- Bespreek met de leerling het doel van de taak. Bekijk samen de taak en vertel wat belangrijk is om het doel te bereiken. Stel prioriteiten (en maak deze op één of andere manier duidelijk).
- Laat de leerling een (deel) van de taak samen met een klasgenoot maken. Bespreek met ouders dat het belangrijk is dat hun kind thuis ook afmaakt waar het mee gestart is. Daarbij zijn complimenten gericht op inzet en doorzetten stimulerend.
- Noteer dagplanning/huiswerk op het bord (én controleer agendagebruik).
- Geef extra tijd voor het verwerken van de instructie en het maken van de opdracht, of verminder van bepaalde leerstof de opdrachten.
- Maak de leerling verantwoordelijk voor zijn planning, door het zelf op te schrijven.
- Zorg voor hulpmiddelen/faciliteiten indien nodig: extra tijd bij het maken van toetsen/examens bv. of geef voldoende tijd voor het maken van toetsen/examens.

STAP 1

Ik merk dat de leerling vaak om bevestiging vraagt.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling niet zelfzeker overkomt? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite nodig heeft aan bevestiging?
- Wat zou er tóf zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling kan zelf inschatten of iets oké is? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier het concrete gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu kan deze leerling voor zichzelf uitmaken of iets in orde is." Bekijk samen met de leerling welke concrete gedragsverwachtingen nu al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling. Wanneer lijkt de leerling wel iets te kunnen/iets aan te pakken zonder bevestiging te moeten vragen? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om zelf iets in handen te nemen zonder bevestiging van anderen te vragen.
- Hoe komt het dat het dan lukt om iets zonder bevestiging van anderen te doen?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- samen met de leerling haalbare doelen stelt
- ervoor zorgt dat de leerling succes leert toe te schrijven aan eigen inzet
- de tijd neemt om op vaste momenten vragen te beantwoorden
- zorgt voor succeservaringen
- regelmatig checkt of de leerling hulp nodig heeft en niet wacht tot de leerling vragen stelt.
- leert dat fouten maken mag en zelf ook zijn/haar fouten toegeeft en bespreekbaar maakt.
- die humor gebruikt
- begrip toont en gerust stelt
- een veilige steer kan creëren in de klas
- kan uitlokken in kleine stapjes
- goed kan reflecteren en positieve feedback geeft
- de leerling blijft stimuleren zelf initiatieven te tonen
- in gesprek met de leerling positieve verwachtingen uitstraalt

Instructie die

- bemoeiend is
- aansluit bij het niveau van de leerling
- ...

Een leeromgeving die

- rust en veiligheid biedt
- die voorspelbaar is
- ...

Leeractiviteiten die

- overzichtelijk zijn
- zorgen voor plezier op school en in het leren
- uitdagend zijn voor de leerling
- ...

Opdrachten of taken die

- waarbij de criteria voor succes van tevoren bekend zijn
- die haalbaar zijn
- op het niveau van de leerling worden aangeboden
- opgedeeld zijn in kleine stapjes
- leiden tot succes (lever de eisen iets lager dan te hoog)
- zo min mogelijk leiden tot het verhogen van de stress
- aansluit bij de belevingswereld en interesses van de leerling
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- ondersteunen en elkaar helpen en positieve bevestiging geven
- de leerling betrekken bij de groep
- positief reageren op de leerling
- de leerling de ruimte geven om zichzelf te laten zien
- ...

Feedback die

- de leerling positief bekrachtigt, gericht op inzet en het proces (korte directe feedback waarbij inzet en inspanning worden benadrukt en de nadruk niet ligt op het resultaat)
- ...

Ouders die

- de zelfstandigheid van hun kind bevorderen
- zorgen voor positieve feedback, gericht op inzet en proces
- de leerling veel positieve bevestiging bieden
- de leerling succeservaringen laten opdoen
- regelmatig vertrouwen uitspreken over zaken die de leerling goed kan
- de twijfel bespreken en de leerling zelf oplossingen laat bedenken
- de leerling stimuleren om de dingen die het uit de weg gaat toch te doen
- samen met de leerling tussenstappen bedenken die hun kind wel durft te doen
- een voorbeeld zijn voor hun kind, dus hun eigen reacties temperen als ze zelf iets eng vinden
- niet uitgebreid op gevaren wijzen
- niet ondermijnen wat het kind zelf wel denkt aan te kunnen
- niet meegaan in het weggaan van twijfel
- het kind leren zich zelf gerust te stellen
- positieve verwachtingen uitspreken
- veiligheid bieden maar het kind ook genoeg ruimte geven
- begrip en geduld tonen
- niet te veel eisend zijn
- ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Laat de leerling vooraf een realistische verwachting benoemen, bespreek achteraf of het behaald is en koppel dit aan de eigen inzet (bv. je hebt er nu zeven goed, doordat je steeds door bent gegaan').
- Spreek vrouwen uit: 'ik weet dat je het kunt.'
- Wijs de leerling op eerder behaalde successen (laat deze eventueel ook zien) die overeenkomen met de huidige opdracht.
- Laat de leerling zoveel mogelijk zelf verwoorden wat hij goed deed en wat hij nog moeilijk vindt
- Help de leerling zijn gedachten om te zetten in helpende gedachten. (bv. 'als ik het oefen dan word ik er beter in')
- Maak afspraken over een vast moment tijdens de les waarop de leerling vragen kan stellen en werk kan laten zien. Leef dit na.
- Richt je bij het geven van feedback op het proces en de inzet en aanpak van de leerling, in plaats van op de resultaten en eigenschappen.
- Bv.: Dat is reeds gelukt. En dit is zeker niet zoveel moeilijker. Ga stap voor stap te werk en vertel me straks maar hoe het gegaan is.
- Help de leerling om inzicht te krijgen in wat hij goed kan en wat hij lastig vindt, om zo een realistisch zelfbeeld op te bouwen. (Maak bv. samen met de leerling een mindmap.)
- Bespreek met ouders dat het belangrijk is om thuis leeftijdsadequate eisen te stellen en ook procesgerichte feedback te geven.
- Hanteer het principe 'fouten maken mag én wat leer je hier uit!' (Belangrijk is dat leerlingen leren omgaan met fouten maken. Het is niet uit fouten dat we leren. Leerlingen die vaak om bevestiging vragen hebben het misschien moeilijk met fouten maken.)
- Zie ook bijlage **ALGEMENE TIPS TER VERBETERING VAN DE WERKHOUDDING 6**
- ...

STAP 1

Ik merk dat de leerling geen hulp vraagt als hij iets niet begrijpt.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

- **Coachende vragen**
 - Wat maakt dat je vindt dat de leerling hulp zou moeten vragen (als hij iets niet begrijpt)? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
 - Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling geen hulp vraagt?
 - Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling vraagt hulp wanneer het nodig is? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
 - Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu vraagt deze leerling hulp wanneer nodig." Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

- **Coachende vragen**
 - Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
 - Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
 - Wanneer lukt het de leerling wel om hulp te vragen? Hoe merk je dat?
 - Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of en hoe het de leerling lukt om hulp te vragen wanneer hij/zij iets niet begrijpt?
 - Hoe komt het dat het dan de leerling wel hulp vraagt wanneer nodig?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

- **Een leerkracht die**
 - de leerling aanleert hoe hij vragen kan stellen (heldere afspraken maakt over hulp vragen aan de leerkracht en de begeleiding tijdens het werken)
 - de leerling stimuleert vragen te stellen
 - controleert of de leerling de opdracht begrepen heeft (door bv. de leerling te laten herhalen wat hij moet doen) **CONTROLE VAN BEGRIP (8)**
 - regelmatig checkt of de leerling hulp nodig heeft (en niet wacht tot de leerling vragen stelt)
 - de leerling frequent en actief betreft bij de instructie én vraagt of de instructie begrepen wordt
 - de leerling aangeeft wanneer hij (of een medeleerling) wel een duidelijke vraag stelt als hij iets niet begrijpt
 - ...
- **Instructie die**
 - helder en duidelijk is en waarbij er nadien ruimte is om vragen te stellen
 - kort en gestructureerd is
 - ...
- **Een leeromgeving die**
 - veilig aanvoelt én waarin het stellen van vragen aangemoedigd wordt
 - ...
- **Leeractiviteiten die**
 - ...
- **Oprachten of taken die**
 - ...
- **Groeps-/klasgenoten die**
 - bereid zijn om vragen van de leerling te beantwoorden (aan wie de leerling vragen kan stellen)
 - ...
- **Feedback die**
 - ...
- **Ouders die**
 - ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Maak afspraken op welke manier de leerlingen vragen kunnen stellen (bv. vraagtekenkaart, **BBBB-METHODE (9 & 10)**, **TETRA-HULP (11)**, ...). Oefen eventueel in een opbouw (eerst leraar naar leerling toe, dan leerling naar leraar, dan via vragenkaart ...). Ook afspraken rond hoe leerlingen onderling (op een veilige manier) vragen kunnen stellen aan elkaar kan hier aan bod komen.
- Vertel dat de leerling door te vragen verder komt met leren en demonstreer dit aan de hand van voorbeelden uit de groep.
- Laat zien dat vragen stellen belangrijk is, neem de vragen van alle leerlingen serieus en vertel klassikaal waarom het een handige vraag was.
- Oefen het vragen stellen (aan de hand van een rollenspel bv.)
- Investeer tijd en aandacht in de leerlingen (vertrouwensrelatie), laat zien dat vragen serieus genomen worden.
- Check na de instructie klassikaal of er vragen zijn (via **WISBORDJES (7)** bv.), voorzie ruimte om vragen te stellen.
- Loop na de instructie langs de leerlingen en bied hen de mogelijkheid om één-op-één vragen te stellen.
- Complimenteer bij succesvol gedrag.
- ...

Ik merk dat de leerling bij opdrachten, taken of toetsen minder scoort dan ik verwacht had.

STAP
1

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

STAP
2

Coachende vragen

- Wat maakt dat je denkt dat de leerling hoger kan scoren op taken, opdrachten of toetsen? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling minder scoort op taken, opdrachten en toetsen?
- Wat zou er tot zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling presteert volgens zijn kunnen? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu presteert deze leerling volgens zijn kunnen." Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

STAP
3

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klasgenoten, LV5, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
- Wanneer lijkt de leerling wel...? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of de leerling wel presteert volgens zijn kunnen?
- Hoe komt het dat het dan lukt om volgens zijn kunnen te presteren?

STAP
4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- zorgt voor ontspanning voor de toets
- positieve verwachting en vertrouwen uitspreekt
- die de leerling leert om belemmerende gedachten om te zetten in helpende gedachten
- een sfeer creëert waarin fouten gemaakt mogen worden
- verheldert dat taken, toetsen en opdrachten deel uitmaken van het leerproces van de leerling
- voor een veilige (stressarme) sfeer zorgt tijdens taken, toetsen en opdrachten
- vooral inzet op effectieve feedback om het leerproces van de leerling te ondersteunen (*in plaats van punten of scores*)

Instructie die

• ...

Een leeromgeving die

- ervoor zorgt dat de leerling zich ontspannen voelt tijdens het maken van de toets

• ...

Leeractiviteiten die

• ...

Opdrachten of taken die

• ...

Groeps-/klasgenoten die

• ...

Feedback die

- effectief is én het leerproces van de leerling ondersteunt

• ...

Ouders die

- meer aanmoedigen op inzet dan op resultaat

STAP
5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Zorg voor een ontspanningsmoment voorafgaand aan de toets (zet bv. een **ENERGIZER (L6)** in voor de hele groep).
- Spreek vertrouwen uit voorafgaand aan de toets en laat de leerling zelf verwoorden dat hij goed geoefend heeft en het goed zal gaan maken.
- Blik terug op goed gemaakte oefenstof/vorige toets over dit onderwerp.
- Bespreek met de leerling aan de hand van het **GGGG-MODEL (L3)** of vraag door en analyseer de situatie samen met de leerling **DOORVRAGEN EN ANALYSEREN (L5)**
- Leer de leerling belemmerende gedachten om te zetten in helpende gedachten.
- Bespreek vooraf wat verwacht wordt bij de toets, zodat de leerling bv. weet hoeveel opdrachten er zijn, wat het doel is, de manier van vragen stellen en/of de succescriteria.
- Vertel de leerling dat fouten maken mag en dat je van fouten juist kunt leren. Demonstreer dit aan de hand van eigen voorbeelden.
- Geef de tijd aan en vertel tussendoor hoe lang de leerling nog kan werken, gebruik eventueel een Time Timer®.
- Neem een toets ook eens mondeling af.
- Bespreek met de leerling wat hij een fijne plek in de klas vindt om een toets te maken.
- Bespreek achteraf het resultaat individueel met de leerling na, zodat je een betere analyse kunt maken van de toetsresultaten. (bv. **FOUTENANALYSE (L4)** (leren van je fouten door analyseren))
- Bespreek met ouders dat het belangrijk is om te complimenteren op inzet en voorbereiding.
- Zorg voor een stressluwe en veilige omgeving waar fouten maken mag en waar 'leren' en niet 'presteren' centraal staat.
- Betrek de leerlingen bij het interpreteren en definiëren van beoordelingscriteria (onderzoek heeft aangetoond dat lerenden hier ook daadwerkelijk beter door gaan presteren).

Ik merk dat de leerling bij opdrachten, taken of toetsen minder scoort dan ik verwacht had.

STAP
1

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

STAP
2

Coachende vragen

- Wat maakt dat je denkt dat de leerling hoger kan scoren op taken, opdrachten of toetsen? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling minder scoort op taken, opdrachten en toetsen?
- Wat zou er tot zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling presteert volgens zijn kunnen? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu presteert deze leerling volgens zijn kunnen." Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

STAP
3

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klasgenoten, LV5, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
- Wanneer lijkt de leerling wel...? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of de leerling wel presteert volgens zijn kunnen?
- Hoe komt het dat het dan lukt om volgens zijn kunnen te presteren?

STAP
4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- zorgt voor ontspanning voor de toets
- positieve verwachting en vertrouwen uitspreekt
- die de leerling leert om belemmerende gedachten om te zetten in helpende gedachten
- een sfeer creëert waarin fouten gemaakt mogen worden
- verheldert dat taken, toetsen en opdrachten deel uitmaken van het leerproces van de leerling
- voor een veilige (stressarme) sfeer zorgt tijdens taken, toetsen en opdrachten
- vooral inzet op effectieve feedback om het leerproces van de leerling te ondersteunen (*in plaats van punten of scores*)

... Instructie die

...

Een leeromgeving die

- ervoor zorgt dat de leerling zich ontspannen voelt tijdens het maken van de toets

...

Leeractiviteiten die

...

Opdrachten of taken die

...

Groeps-/klasgenoten die

...

Feedback die

- effectief is én het leerproces van de leerling ondersteunt

...

Ouders die

- meer aanmoedigen op inzet dan op resultaat

STAP
5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Zorg voor een ontspanningsmoment voorafgaand aan de toets (zet bv. een **ENERGIZER (16)** in voor de hele groep).
- Spreek vertrouwen uit voorafgaand aan de toets en laat de leerling zelf verwoorden dat hij goed geoefend heeft en het goed zal gaan maken.
- Blik terug op goed gemaakte oefenstof/vorige toets over dit onderwerp.
- Bespreek met de leerling aan de hand van het **GGGG-MODEL (13)** of vraag door en analyseer de situatie samen met de leerling **DOORVRAGEN EN ANALYSEREN (15)**
- Leer de leerling belemmerende gedachten om te zetten in helpende gedachten.
- Bespreek vooraf wat verwacht wordt bij de toets, zodat de leerling bv. weet hoeveel opdrachten er zijn, wat het doel is, de manier van vragen stellen en/of de successriteria.
- Vertel de leerling dat fouten maken mag en dat je van fouten juist kunt leren. Demonstreer dit aan de hand van eigen voorbeelden.
- Geef de tijd aan en vertel tussendoor hoe lang de leerling nog kan werken, gebruik eventueel een Time Timer®.
- Neem een toets ook eens mondeling af.
- Bespreek met de leerling wat hij een fijne plek in de klas vindt om een toets te maken.
- Bespreek achteraf het resultaat individueel met de leerling na, zodat je een betere analyse kunt maken van de toetsresultaten. (bv. **FOUTENANALYSE (14)** (leren van je fouten door analyseren))
- Bespreek met ouders dat het belangrijk is om te complimenteren op inzet en voorbereiding.
- Zorg voor een stressluwe en veilige omgeving waar fouten maken mag en waar 'leren' en niet 'presteren' centraal staat.
- Betrek de leerlingen bij het interpreteren en definiëren van beoordelingscriteria (onderzoek heeft aangetoond dat lerenden hier ook daadwerkelijk beter door gaan presteren).

Ik merk dat de leerling niet zelfstandig taken en opdrachten kan verwerken.

STAP
1

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

STAP
2

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft met het zelfstandig verwerken van taken en opdrachten? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite heeft om zelfstandig taken en opdrachten te verwerken?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling verwerkt zelfstandig taken en opdrachten? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu verwerkt deze leerling zelfstandig taken en opdrachten". Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

Deze sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

STAP
3

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling
- Wanneer lijkt de leerling wel (zelfstandig) aan een taak of opdracht te werken? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om zelfstandig aan de slag te gaan? Een taak of opdracht tot een goed einde te brengen?
- Hoe komt het dat het dan lukt om (zelfstandig) een taak of opdracht uit te voeren?

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben...

STAP
4

Een leerkracht die

- de leerling ondersteunt bij het leren plannen zodat de leerling zichzelf leert te instrueren tijdens het werk
- tijd neemt voor verlengde instructie en begeleid inoefenen
- taken en opdrachten tijdig meedeelt en deze ook tijdig noteert in agenda/smartschool...
- tijd geeft voor het verwerken van de instructie
- tijd geeft voor het maken van de opdracht of van bepaalde stof de opdrachten vermindert
- de leerling verantwoordelijk maakt voor zijn planning door deze zelf te leren uitschrijven
- ...
- **Instructie die**
- kort, helder en enkelvoudig gegeven wordt
- krachtig is, met vermelding van de doelen
- gevisualiseerd wordt
- door de leerling herhaald wordt om te horen of de instructie begrepen is **CONTROLE VAN BEGRIP (8)**
- eventueel verlengd wordt door begeleid te oefenen
- ...

Een leeromgeving die

- sober is, zonder overdaad aan prikkels
- ...

Leeractiviteiten die

- kunnen variëren in tijd
- ...

Opdrachten of taken die

- verhelderd worden (wat, wanneer, met wie, tegen wanneer...)
- worden opgedeeld in kleinere deeltaken
- overzichtelijk en op korte termijn haalbaar zijn
- gestructureerd en overzichtelijk worden aangeboden
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- ...

Feedback die

- ...

Ouders die

- goede tijdsafspraken met hun kind maken zodat het werk afgemaakt kan worden
- met hun kind de avondplanning overlopen en hen leren zelf verantwoordelijk te worden voor deze planning
- ...

STAP
5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Bespreek kort de kernpunten van de instructie en de opdracht, vul dit eventueel aan met de mogelijk toepasbare oplossingsstrategie waarna de leerling aan het werk kan.
- Visualiseer de taak/opdracht door gebruik te maken van het bord, afbeeldingen, een stappenplan ...
- Vraag aan de leerling om te herhalen wat hij moet doen, wat er verwacht wordt.
- Zorg voor een sobere lay-out met zo min mogelijk afleiding bv. plaatjes die er niet toe doen.
- Stel een planning op: Waar begin je mee? Hoe begin je? Welk materiaal heb je nodig om deze taak tot een goed einde te brengen? Wat is de volgende stap? Hoeveel tijd wil je daar aan besteden? Wanneer ben je tevreden?

STAP 1

Ik merk dat de leerling niet met anderen kan samenwerken.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en keim)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft om met anderen samen te werken? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite heeft om met anderen samen te werken?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling kan met anderen samenwerken? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu kan deze leerling met anderen samenwerken" Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling
- Wanneer lijkt de leerling wel met anderen te kunnen samenwerken? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om met anderen samen te werken?
- Hoe komt het dat het dan lukt om met anderen samen te werken?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- aanvaardt dat er jongeren zijn die soms liever alleen werken
- er voor zorgt dat groepswerk als didactische werkvorm doelgericht is en voldoende uitdaging bevat
- soms ook eens de keuze laat aan de leerling om alleen aan de opdracht te werken
- uitlegt wat ze verstaat onder 'samenwerken'
- die naast het inhoudelijke doel ook een doel op het gebied van samenwerken meegeeft
- samenwerkingsvaardigheden actief aanleert
- zoekt naar sociaal gedrag dat ze kan belonen
- werken met een schoudermaatje ook bij kleine oefeningen toepast
- duidelijkheid en structuur brengt in het groepswerk
- iedereen een welomschreven opdracht geeft
- nadenkt over de groepssamenstelling
- sociaal gedrag belooft met non-verbale positieve feedback
- leerlingen laat reflecteren op hun eigen rol binnen de samenwerkingsituatie
- ...

Instructie die

• ...

Een leeromgeving

- die uitnodigt om in groep te werken
- waarin materialen en hulpmiddelen klaar liggen
- waarbij de leerkracht alle groepen goed kan overzien
- ...

Leeractiviteiten die

- afwisselend zijn en inzetten op keuzemogelijkheden in verwerken van opdrachten
- aantonen dat samen werken en overleggen zinvol en betekenisvol is
- ...

Opdrachten of taken die

- inzetten om al eens meer in duo te werken
- samenwerken stimuleren
- bevorderen dat jongeren samenwerken/-leren
- een duidelijke samenwerkingsstructuur en rolverdeling meegeven
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- kunnen luisteren, vragen stellen en kunnen argumenteren
- een goed contact hebben met de leerling
- de leerling vertrouwt
- sociaal vaardig zijn en de medeleerling meenemen in het groepswerk
- ...

Feedback die

- op regelmatige basis gegeven wordt
- soms enkel bestaat uit een knipoog, een duim omhoog, een bemoedigend knikje
- benoemt wat je ziet aan positieve sociale vaardigheden
- ...

Ouders die

- thuis, binnen de familie of met vrienden, samenspel mogelijk maken
- ook na school inzetten op sociale contacten binnen sportclubs, jeugdbeweging, vrije ateliers ...
- ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Inzetten op **COÖPERatieve WERKvormen (3)** zorgt voor een duidelijke structuur en rolverdeling.
- Bespreek vooraf het samenwerken tussen de leden van de groep: Wie doet wat? Waarom? Wanneer is onze samenwerking een succes?
- Leerlingen stellen samen een plan op waarin de werkverdeling en tijdsbesteding alsook ieders bijdrage om te komen tot een goed resultaat duidelijk is weergegeven.
- Koppel de leerling in het begin bij duowerk aan een 'maatje' en leg uit waarom je deze duo's vormt: "Jullie zijn beiden creatief, jullie hebben allebei vaak schitterende ideeën..." waardoor ze extra gemotiveerd zijn om samen aan de slag te gaan.
- Het materiaal en de hulpmiddelen om het groepswerk tot een goed einde te brengen (papier, teksten, omslagen, stiften, schaar, tablets...) liggen klaar (bv. in Curver® boxen).
- Zorg voor een klasopstelling die er voor zorgt dat je snel tot een groepsoptelling met tafels kan komen. Tussen deze tafels is een duidelijke looplijn. Een goed looplijn zorgt er voor dat je alle leerlingen ziet en rondwandelt zonder leerlingen te storen. Misschien kan je op de grond aangeven waar de tafels altijd komen te staan bij groepswerk, dit zorgt voor orde en structuur.
- Spreek gespreksregels af: Laat de leerlingen uit een lijstje van gespreksregels zelf de goede en slechte kiezen. Bijvoorbeeld: 'Niemand mag van mening veranderen', 'We vragen waarom iemand iets denkt' ... Bespreek ze klassikaal en leg samen met hen vijf of zes regels vast voor het hele schooljaar. Regels die van de leerlingen zelf komen, worden makkelijker nageleefd.

Ik merk dat de leerling moeilijk kan doorzetten bij moeilijker/complexere taken en opdrachten.

STAP
1

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

STAP
2

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft om door te zetten bij moeilijker/complexere taken en opdrachten? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite heeft om door te zetten bij een complexe/moeilijke taak of opdracht?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling zet door, ook bij moeilijke/complexere opdrachten? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier het concrete gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu zet deze leerling door bij een complexe/moeilijke opdracht". Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

Deze sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

STAP
3

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling
- Wanneer lijkt de leerling wel door te zetten (eventueel bij een moeilijke/complexere opdracht of taak? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om door te zetten? Een moeilijke taak op zich te nemen?
- Hoe komt het dat het dan lukt om door te zetten bij deze moeilijke taak?

STAP
4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben...

Een leerkracht die

- het zelfvertrouwen bij de opstart van de taak/opdracht vergroot
- zich tijdens het werken richt op eerder behaalde successen wat motiverend kan werken
- de leerling laat verwoorden wat hij tot dan al goed gedaan heeft bij de aanpak
- duidelijk stelt wanneer een taak/opdracht af en in orde is (criteria meegeven)
- een overzicht over de taken bewaart
- successen viert met de leerling
- ...

Instructie die

- de leerling expliciet op gang zet
- haalbare maar hoge doelen voorop stelt
- ...

Een leeromgeving die

- afgeschermd kan worden van prikkels (auditief en visueel)
- ...

Leeractiviteiten die

- rust- en reflectiemomenten voorzien voor een stavaza (tussentijds feedbackmoment)
- ...

Opdrachten of taken die

- zorgen voor een geleidelijke opbouw van makkelijk naar moeilijker werk
- prikkelend en uitdagend zijn
- opgebouwd zijn uit deeltaken met verbeterleutels/reflectiemomenten
- bestaan uit overzichtelijke, duidelijke en goed gestructureerde deeltaken
- aan tijd gebonden zijn
- waarbij er kans op slagen is
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- aanvaarden dat fouten maken mag
- goed met de leerling kunnen samenwerken
- model kunnen staan in het volledig afwerken van opdrachten/taken
- ...

Feedback die

- het positief zelfbeeld van de leerling bevordert
- gericht is om het proces en de inzet en niet zozeer op het product, het resultaat
- gericht is op het bevorderen van een **GROEIMINDSET (17 & 18)** (die de leerling overtuigt dat capaciteiten en kwaliteiten verder kunnen ontwikkelen)
- ...

Ouders die

- thuis complimenten geven op de inzet van hun zoon/dochter
- thuis zelf taken en klusjes tot een goed einde brengen (modellering)
- ...

STAP
5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Start met opdrachten of taken waarmee op korte termijn/snel successervaringen kunnen worden opgedaan.
- Er kan een code met de leerkracht worden afgesproken om "crisisituaties" aan te geven, zodat de leerling ontdekt dat hij niet hulpeloos is.
- Observer en let op of de jongere gefrustreerd of vermoed raakt; misschien is de opdracht te zwaar of neemt de taak te veel tijd in beslag.
- Ga regelmatig naar de leerling toe. Vragen als: 'Wat ben je aan het doen? Lukt het? Wat heb je al afgewerkt?' Hoe ver hoop je te staan tegen het eind van de les? Denk je dat je daarin zal slagen? Zal het lukken in je eentje?'
- Tussendoor kan je als leerkracht naar de jongere toestappen als je vaststelt dat hij wegdroomt. "Gaat het lukken? Hoe ver ben je al?" en "Ga maar verder, ik ben heel benieuwd" toont jouw belangstelling en vertrouwen dat het gaat lukken (verwoord een positieve verwachting).
- Help de jongere bij het beoordelen van de resultaten. Hoe is het gegaan? Ben je tevreden over wat je gemaakt hebt? Help je leerling bij het verklaren van het resultaat: Het is goed/minder goed gegaan, hoe denk je dat dat komt? De boodschap 'Inzet en doorzettingsvermogen. Ionen, je hebt er zelf invloed op doordat je volhoudt' geeft een positieve verklaring. Zo krijgt de leerling grip op zijn werkhouding en ziet hij weer perspectief.

STAP 1

Ik merk dat de leerling niet kan omgaan met kritische feedback.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft om om te gaan met kritische feedback? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite heeft om met kritische feedback om te gaan?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling kan omgaan met kritische feedback? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier het gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu kan deze leerling omgaan met kritische feedback." Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling
- Wanneer lijkt de leerling wel om te kunnen met feedback? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om met feedback om te gaan?
- Hoe komt het dat het dan lukt om met deze feedback om te gaan?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- feedback positief verwoord
- feedback gebruikt als groeikans voor de leerling
- vrij snel na de opdracht feedback geeft
- ook regelmatig positieve feedback geeft
- geduldig blijft
- de leerling de kans geeft om de kritiek te verwerken
- die de leerling vaardigheden aanleert om zichzelf te beheersen
- die de leerling positief blijft benaderen
- ...

Instructie die

- kort is
- duidelijk is
- behapbaar is
- ...

Een leeromgeving die

- de leerling de kans geeft even weg te gaan wanneer het moeilijk wordt
- een plaats biedt waar de leerling tot rust kan komen
- ...

Leeractiviteiten die

- instructie, opdrachten en evaluatie met korte controlemomenten bevatten zodat tussentijdse feedback gevraagd en gegeven kan worden
- ...

Opdrachten of taken

- die duidelijk verwoorden wat de te bereiken doelen zijn
- waarbij korte, directe feedback mogelijk is
- die duidelijk en haalbaar zijn
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- begrip opbrengen voor dit gedrag
- niet op het ongepaste gedrag reageert
- de leerling accepteren en ondersteunen bij wat hij moeilijk vindt
- die positief met kritische feedback kunnen omgaan en aan de slag gaan met de tips
- ...

Feedback die

- is opgebouwd uit effectieve feedback (feedback, feed up en feed forward)
- helpt het inzicht te vergroten
- positief verwoord is
- de werkpunten concreet benoemt
- die de leerling tips geeft om vooruit te komen in het bereiken van de doelen
- niet de persoon beoordeelt/veroordeelt
- consequent is: in vergelijkbare situaties krijgen deze of andere leerlingen soortgelijke feedback
- ...

Ouders die

- ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Geef procesgerichte feedback. Dit is korte directe feedback waarbij het proces (hoe de jongere het heeft aangepakt) en de inzet/inspanning wordt benadrukt. Hierbij is het belangrijk niet alleen naar het resultaat te kijken, maar juist naar hoe het resultaat tot stand is gekomen. Hoe dragen de gedachten, gevoelens en daden van de leerling bij aan het resultaat. Bespreek met hem/haar na wat er allemaal goed ging na een opdracht, laat hem/haar dit zoveel mogelijk zelf aangeven.
- In een reflectiegesprek wordt besproken wat er bij de opdracht goed ging zodat de leerling dit op den duur ook zelf kan benoemen.
- Vraag op tijd wat de leerling dwarszit en of hij kan verklaren waarom het moeilijk is om met kritische feedback om te gaan (best na een tijdje – 'er een nachtje over slapen') Bespreek de negatieve houding: Wat ging er aan vooraf? Welke gedrag liet de leerling zien? Wat was het gevolg van dit gedrag? Wat kan hij de volgende keer anders doen?

GEDRAG

STAP 1

Ik merk dat de leerling 1 of meerdere van volgende gedragingen vertoont: verveling, demotivatie, frustratie, onderpresteren.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling zich verveelt, gedemotiveerd, gefrustreerd is of onderpresteert? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling zich verveelt? Gedemotiveerd/gefrustreerd is? Onderpresteert?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling. Is gemotiveerd? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu is deze leerling gemotiveerd? Geïnteresseerd?" Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klasleraren, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling
- Wanneer lijkt de leerling wel gemotiveerd? Geïnteresseerd? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Toont de leerling daar motivatie? Interesse?
- Hoe komt het dat het dan lukt om motivatie/interesse te tonen?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben...

Een leerkracht die

- leerlingen uitdaagt mee te denken en mee te beslissen
- keuzemogelijkheden aanbiedt
- verantwoordelijkheidsgevoel voor het eigen leerproces bij de leerling vergroot
- samenwerking stimuleert
- oorzaak-gevolg relaties bespreekt met de leerling
- het nut en het doel van opdrachten verduidelijkt
- aandacht heeft voor de leefwereld, de interesses en talenten van leerlingen
- tussentijds regelmatig feedback geeft
- de successen benadrukt
- differentieert qua inhoud, aanbod, werkvormen, opdrachten...
- gericht en systematisch observeert gedurende een bepaalde periode (via turven bv. in kaart brengen wanneer en hoe vaak het gedrag zich steelt)
- ...

Instructie die

- uitdagend, prikkelend en afwisselend is
- ...

Een leeromgeving die

- uitdagend is
- haalbare en uitdagende eisen stelt en waarin veel ruimte is voor positieve feedback
- ...

Leeractiviteiten die

- een zekere autonomie bij de leerling leggen
- de leerling verantwoordelijk maken voor zijn planning, door die zelf uit te schrijven.
- de leerling samenwerkend laten leren (denk na over welke koppels/groepjes je maakt)
- ...

Opdrachten of taken die

- aansluiten bij interesses en talenten van de leerling
- aansluiten bij de leefwereld van de leerling
- op niveau zijn maar wel als uitdagend worden ervaren
- op korte termijn/snel succeservaringen opleveren
- gestructureerd en overzichtelijk worden aangeboden, een sobere lay-out met zo min mogelijk afleiding van plaatjes die er niet toe doen
- goede tijdsafspraken bevatten de leerling helpen om het werk gericht af te maken
- ...

Groeps-/klasnooten die

- gemotiveerd zijn om mee samen te werken
- de leerling positief betrekken
- elkaar ruimte bieden om eigen opvattingen, ervaringen en ideeën aan te brengen
- ...

Feedback die

- succeservaringen en inzet toeschrijft aan de leerlingen zelf
- ...

Ouders die

- kunnen verwoorden wanneer de leerling thuis gemotiveerd is en presteert zoals er gevraagd wordt
- ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Betrek de leerling frequent en actief bij de instructie (vraag of de instructie begrepen wordt en/of laat leerling herhalen wat hij moet doen). **CONTROLE VAN BEGRIP (8)**
- Verhelder hoe een taak aangepakt kan worden (wat, wanneer, hoe, met wie, etc.) en ondersteun de leerling bij het leren plannen, zodat de leerling zichzelf leert te instrueren tijdens het werk.
- Zet in op zelfstandig leren werken. Laat waar nodig de leerling sneller aan de oefeningen beginnen, sla bv. voor de leerling de instructiefase over en ga over naar de opdrachten. Geef ruimte om reeds zelf aan andere opdrachten te beginnen wanneer de leerling bewijst dat hij de aangeboden inhoud begrijpt en deze kan toepassen.
- Zorg voor afwisseling tussen minder intensieve en intensieve taken, tussen passieve taken met voor de leerling interessante of actieve taken. Zo bouwt de leerling rust in gedurende de dag.
- Geef de leerling een uitdagende opdracht waarvan hij/zij het resultaat nadien deelt met de klas. Win-win situatie! Je geeft de leerling medeverantwoordelijkheid. (Let wel: op voorwaarde dat hij/zij hiermee kan omgaan.)

STAP
2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft om niet te praten tijdens de lessen? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling zoveel praat tijdens de lessen?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling volgt in stilte/aandachtig de lessen? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier het concrete gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu is deze leerling aandachtig/betrokken bij de les/rustig tijdens de les?" Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

STAP
3

Deze sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling wanneer lijkt de leerling wel aandachtig/geïnteresseerd/rustig te zijn? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed op school? In andere vakken? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om activiteiten niet te storen door gebabbel?
- Hoe komt het dat het dan lukt om aandachtig te zijn en mee te volgen?

STAP
4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen helpen ...

Een leerkracht die

- inzicht geeft in de opbouw van de les
 - instructiemomenten beperkt in tijd
 - aftoetst of de instructies en opdrachten voldoende begrepen zijn.
- CONTROLE VAN BEGRIP (8)**
- die bij de overgang tussen de verschillende lesfasen aangeeft wat er van de leerlingen/van de groepen verwacht wordt als het gaat over stilte en overleggen
 - regels en afspraken maakt met de klasgroep en die visualiseert
 - gewenst gedrag effectief bekrachtigt
 - geregeld even kort (oog)contact heeft met de leerling
 - leerlingen (ingeplande) ruimte geeft om eigen opvattingen, ervaringen en ideeën in te brengen
 - ...

Instructie die

- kort maar krachtig, helder en enkelvoudig gegeven wordt
- ...

Een leeromgeving die

- uitnodigt om rustig te werken
- ...

Leeractiviteiten die

- instructie afwisselen met taken/opdrachten (individueel/in duo/in groep)
- inzet op variatie door bijv. gebruik te maken van verschillende modaliteiten (visuele, verbale of tactiele ondersteuning)
- de leerling samenwerkend laten leren (denk hierbij na over welke koppels/groepjes je maakt)
- ...

Opdrachten of taken die

- doelen (wat moet je kennen/kunnen/weten) met goede tijdsafspraken (tegen wanneer wordt dit verwacht?) bevatten
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- niet steeds ingaan op alles wat de leerling zegt/roept
- ...

Feedback die

- bekrachtigt dat de leerling goed bezig is wanneer hij rustig aan het werk is
- die consequent en direct op het (on)gewenste gedrag volgt
- ...

Ouders die

- betrokken worden bij de gemaakte haalbare regels en afspraken
- ...

STAP
5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Stel samen met de groep regels op voor verschillende lesmomenten. Wat zijn de afspraken tijdens instructiemomenten? Tijdens zelfstandig, individueel werk, tijdens groepswork... Visualiseer deze regels en verwijst er regelmatig naar. Bv. afbeelding van krop sla, SLA staat voor Stilte, Luister met Aandacht.
- Vertel vooraf hoe lang de instructiemomenten zullen duren en hoe het verdere verloop van de les er uit ziet. Duid aan wanneer er overlegd wordt en wanneer er individueel in stilte gewerkt wordt.
- Gebruik een geluidsbarometer/-thermometer om duidelijk te maken of en hoe hard leerlingen mogen praten. Leer dit actief aan door te oefenen en herhaal dit geregeld.
- Maak samen met de jongere haalbare gedragsregels en -afspraken. Verwoord deze regels en afspraken positief (welk gedrag streven jullie samen wel na, noteer niet wat je niet wil zien) Zo kom je tegemoet aan de behoefte aan autonomie en ervaart de leerling de afspraak als rechtvaardig. Vraag om een 'akkoord', dan kun je de leerling daarna aansprakelijk stellen. Na een "OK" (of handtekening) verwacht je namelijk dat hij zich aan de afspraak houdt, hij is er immers medeverantwoordelijk voor ('afpraak is afspraak'). Ga consequent om met deze afspraken en regels; hanteer ze consistent ("nee = nee"). Negeer ongewenst gedrag niet, reageer er altijd direct op.
- Spreek met de leerling een speciaal teken af en gebruik dit tijdens het instructiemoment wanneer nodig, om hem onopvallend te herinneren aan de gemaakte afspraken.
- Kom de leerling enerzijds tegemoet en begrensd anderzijds door een beperkt aantal 'stoortbeurten' te geven. Bv. per half dagdeel 5 beurten geven. Telkens de leerling praat, is hij een beurt kwijt. Ondertussen gaat de leerkracht gewoon verder met de les (keep the flow of instruction). Zijn alle beurten op en de leerling praat opnieuw, dan werkt de leerling zelfstandig verder op een vooraf afgesproken plaats of volgt er een vooraf afgesproken consequentie.

Ik merk dat de leerling het moeilijk heeft zich te houden aan regels en afspraken.

STAP 1

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft om zich te houden aan regels en afspraken? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite heeft om zich aan regels en afspraken te houden?
- Wat zou er tot zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling houdt zich aan regels en afspraken? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier het concrete gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu houdt deze leerling zich aan regels en afspraken". Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling
- Wanneer lijkt de leerling zich wel te kunnen houden aan regels en afspraken? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om zich te houden aan regels en afspraken?
- Hoe komt het dat het dan lukt om zich te houden aan regels en afspraken?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben...

Een leerkracht die

- leerlingen betreft bij het opstellen van haalbare regels en afspraken
- samen met de leerlingen de regels en afspraken positief verwoordt
- de regels en afspraken visualiseert en zichtbaar maakt voor de leerlingen
- duidelijke verwachtingen heeft van het gedrag van leerlingen en deze voor-/naleeft
- regels blijft herhalen, ook een-op-een, zonder in discussie te gaan
- duidelijk benoemt wat hij ziet, effectief bekrachtigt en corrigeert
- duidelijk communiceert over de consequenties van het gestelde gedrag
- voorspelbaar en consequent reageert
- de leerling inzichten verschaft in eigen gedrag
- helpt met reflecteren op eigen gedrag

...

Instructie die

- kort en duidelijk zijn
- ...

Een leeromgeving

- waar de regels en afspraken helder en zichtbaar zijn
- waar ruimte is voor een korte time out
- die prikkelarm is
- ...

Leeractiviteiten die

- afgestemd zijn op het niveau van de leerling en opbouwend zijn, zodat er voldoende succeservaringen opgedaan worden.
- ...

Opdrachten of taken die

...

Groeps-/klasgenoten die

- model kunnen staan voor aanvaardbaar sociaal gedrag
- elkaar met rust laten bij het afwerken van taken/opdrachten/toetsen
- neutraal reageren en elkaar accepteren
- ...

Feedback die

- duidelijk het gedrag benoemt en niet de persoon beoordeelt/veroordeelt
- helpt het inzicht in sociale situaties te vergroten
- ...

Ouders die

- inzicht hebben in de sociale contacten van hun kind en positieve contacten stimuleren
- de gemaakte, haalbare regels en afspraken onderschrijven
- de zoon/dochter duidelijk maken dat ze het beleid op de school ondersteunen
- bereid zijn (vlot) te communiceren met de school
- ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

Elke klas is anders. Regels die voor elke groep in elke situatie gelden, bestaan helaas niet. Kies voor een vriendelijke, kordate aanpak. Met ruimte voor inspraak van je leerlingen, in een sfeer van vertrouwen.

1. Niets is normaal: Werk elk jaar aan nieuwe regels, met elke klas. Wat leerlingen 'normaal' vinden, verandert voortdurend. Want de wereld buiten de school evolueert. Water drinken tijdens de les, smartphonegebruik, mondige jongeren en botsende meningen ... Je moet met die kleine en grote veranderingen leren omgaan. Wat een paar jaar geleden bij niemand opkwam, vinden leerlingen nu normaal.
2. Blijf consequent: hou vol, hou focus: Zeg keer op keer hetzelfde en blijf rustig herhalen. Soms moet je iets honderden keren zeggen, wat jij zelf eigenlijk heel vanzelfsprekend vindt. Denk goed na over de regels: een regel waar je jezelf niet aan kan houden, is gedoemd te mislukken.
3. Maak duidelijke afspraken mét je leerlingen: Elke eerste les van het schooljaar begin je met afspraken maken. Je kan leerlingen vragen wat ze nodig hebben om in de klas en thuis te kunnen werken. Je kan een individuele vragenlijst geven, die leerlingen daarna in groepjes bespreken. Vanuit die groepsgesprekken leg je de afspraken vast in een kringgesprek. Stevast komt daaruit dat leerlingen samenwerking belangrijk vinden, een veilige sfeer, een goede uitleg, zelfs stilte en rust. Het is vooral handig: als het eens fout dreigt te gaan, dan kan je benadrukken wat er in groep is afgesproken. In januari kan je terugkomen op de afspraken en regels. Moet er iets veranderen? Loopt er iets goed? Zo kan je bijsturen voor de tweede helft van het schooljaar. Aanpassingen in de loop van het jaar kunnen echt wel. Ook dan werkt het om dat samen te bespreken.
4. Betrek collega's waar nodig: Toets af of collega's hetzelfde denken en reageren. Als jullie het niet eens zijn, kan je een regel bepalen louter voor jouw les. Je hoeft immers niet allemaal dezelfde aanpak en visie te hebben. Leerlingen leren ook de maatschappij kennen door zich aan te passen aan de verschillende persoonlijkheden en stijlen van hun leraren. In bepaalde gevallen is het wel nodig om aan hetzelfde zeel te trekken. In klasgroepen waar het moeilijk loopt, lukt alleen met een gezamenlijke aanpak.
5. Wees duidelijk bij overtredingen: Net zoals bij het aanleren van regels, is het belangrijk om ook bij overtredingen consequent te zijn. Laat de leerling de gevolgen dragen. Zo stimuleer je hen om verantwoordelijk en zelfredzaam te zijn.
6. Hou het aantal afspraken beperkt. Maak samen met de leerlingen bv. een top 5. Leg eventueel de link met regels uit het schoolreglement. Maak deze ook concreet naar gedragsverwachtingen toe. Bv. 'Respect tonen voor materiaal'. Wat verstaan we daaronder?

STAP
2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling de les stoort? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling de les stoort?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling stoort niet langer de les? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier het gedrag dat je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu stoort deze leerling niet langer de les". Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

STAP
3

Deze sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling
- Wanneer lijkt de leerling de les niet te storen? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed op school? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om de les niet te storen?
- Hoe komt het dat het dan lukt om de les mee te volgen zonder te storen?

STAP
4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- nadenkt waarom een leerling dit gedrag stelt
- het storend gedrag benoemt
- uitdagende, aantrekkelijke lessen geeft
- de leerling betreft in elke lesfase
- tijd inplant om leerlingen te laten reageren op de inhoud, de instructie, de taak/opdracht
- duidelijke afspraken maakt over wat er gebeurt als een taak niet af is
- duidelijke regels en afspraken maakt met de klasgroep en deze regels consequent hanteert
- de focus terugbrengt naar de les, niet in discussie gaat en later op het gestelde gedrag terugkomt
- ...

Instructie die

- duidelijk zijn, eventueel met een stappenplan dat afgevinkt kan worden
- ...

Een leeromgeving die

- de leerling de kans geeft om rustig en individueel aan de slag te gaan
- ruimte biedt om in afzondering te werken
- niet te veel afleiding biedt
- ...

Leeractiviteiten die

- activerend zijn
- ...

Oprachten of taken die

- duidelijk de te bereiken doelen meegeven
- opgesplitst zijn in deeltaken zodat er momenten zijn om feedback te geven/te krijgen en kort te belonen wat goed ging
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- de leerling accepteren maar niet het gedrag
- ondersteunen bij iets wat de leerling moeilijk vindt
- ...

Feedback die

- duidelijk het storend gedrag beschrijft, met verwijzing naar eerder gemaakte afspraken, met aandacht voor nieuwe kansen
- ...

Ouders die

- kunnen aangeven wanneer hun zoon/dochter thuis aandachtig aan de slag is
- ook thuis duidelijke afspraken stellen
- ...

STAP
5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Plaats de leerling op een andere plek (bv. een stille werkplek in het klaslokaal) als het gedrag te storend wordt voor de andere leerlingen. Plaats misschien nog beter de leerling (in overleg) preventief op deze stille werkplek.
- Formuleer samen met de leerling haalbaar doelgedrag. Geef samen aan welk gedrag jullie willen zien en formuleer dit positief door aan te geven wat de jongere gaat/kan doen of zeggen om tot 'positief gedrag' te komen. In plaats van 'We praten niet', zeg je beter: 'We werken in stilte' of 'We steken onze vinger op'. Laat de leerling zelf deze afspraken noteren. Probeer met een beloningssysteem - dat je samen met de leerling opstelt - het gewenste te bevorderen.
- Geef regelmatig positieve feedback. Volg de afspraken consequent op, bijvoorbeeld: 'Ik vind merk dat je in stilte werkt, zoals we hebben afgesproken.' Positieve feedback is een krachtig leerinstrument. Een compliment volstaat.
- Corrigeer storend gedrag discreet. Niet elk storend gedrag hoeft aandacht te krijgen. Aandacht kan belonend werken en het storende gedrag versterken. Maar als een leerling zich grondig misdraagt, geef je feedback. Dit kan op een discrete manier, bijvoorbeeld via een teken dat jullie vooraf samen hebben afgesproken.
- Corrigeer regelgestuurd op een verbale en/of non-verbale manier. Gebruik hiervoor bv. de 3-trapsraket aanpak (Kees van Overveld):
 - Stap 1 - Preventiegesprek met leerling
 - Duiding wat me opvalt.
 - Wat kan ik er aan doen?
 - Afspraak maken.
 - Stap 2 - Stopt leerling met storend gedrag: complimenteren!
 - "Aan de slag of er volgt ..." → een consequentie afgesproken in stap 1!
 - Stap 3 - Herhaalt het gedrag zich nog steeds:
 - Het is nu aan de leerling → leerling heeft de keuze!
 - "Ik vind het jammer dat je niet doet wat afgesproken is."
 - Niet de strijd aangaan! Tenminste als de leerling geen last bezorgt.
 - Er volgt toch later een consequentie.

STAP 1

Ik merk dat de leerling opstandig gedrag vertoont.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat het gedrag van de leerling opstandig is? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling opstandig verdrag vertoont?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: het gedrag van mijn leerling is oké? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu is het gedrag van deze leerling oké." Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

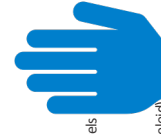
- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
- Wanneer lijkt de leerling wel gedrag te vertonen dat oké is? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om gedrag te vertonen dat oké is?
- Hoe komt het dat het dan wel om zich correct te gedragen?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

- Een **leerkracht die**
 - de leerling vaardigheden aanleert om zichzelf te beheersen
 - gewenst gedrag belooft en ongewenst gedrag consequent corrigeert
 - meer inzicht geeft in gedrag (**ABC-SCHEMA**)
 - duidelijk en direct aangeeft welk gedrag onacceptabel is, maar vooral aangeeft welk gedrag hij wel wil zien
 - neutraal-vriendelijk, voorspelbaar en consequent reageert
 - een plan opstelt samen met de leerling
 - humor bevust kan inzetten om de spanning te verlagen
 - oog heeft voor de interesses van de leerling (en soms dan minder aandacht besteedt aan schoolse zaken)
 - duidelijk benoemt welk gedrag hij/zij wil zien, zonder in discussie te gaan
 - gewenst gedrag aanleert (eerst in modeling en theorie, daarna in rollenspel en pas daarna in dagelijkse sociale situatie)
 - helpt met reflecteren op sociale situaties
 - helpt bij het opstellen en evalueren van realistische doelen en verwachtingen
 - helpt reflecteren op kleine successen en lange termijn doelen
 - helpt agressie te herkennen en gedragsalternatieven aangeeft (bv. stopregels en time-out om escalatie te voorkomen)
 - **LEERPROEF-OPSTELDOEL**
 - de lesstof laat aansluiten bij de beleevingswereld van de leerling
 - regelmatig de gestelde doelen evalueert en die het einddoel in beeld houdt (bv. via het opstellen van een **GEWENSTGEDRAG** en/of het gebruik van de **CICOMETHOD**)
 - zegt wat hij/zij doet en doet wat hij/zij zegt
 - ...
- **Instructie die**
 - kort, duidelijk en direct is
 - uitdagend, prikkelend en afwisselend is
 - samenwerken op een gestructureerde manier bevordert
 - ...
- **Een leeromgeving**
 - waar ruimte is voor een time-outmoment
 - waarin regels positief geformuleerd zijn
 - waarin duidelijke regels, grenzen en afspraken gelden, waar consequent mee om wordt gegaan
 - waarbij afspraken en regels door de hele school heen en voor iedereen gelden (duidelijk veiligheidsbeleid)
 - die haalbare en uitdagende eisen stelt
 - die prikkelarm is (concreter: oppervlakt, niet teveel prikkelis visueel/auditiel)
 - waar de leerling iedere dag met een schone lei kan beginnen
 - waar duidelijke grenzen gesteld worden aan fysieke en verbale agressie
 - waarin veel ruimte is voor positieve feedback
 - waarin alle situaties worden voor-gestructureerd
 - ...
- **Leeractiviteiten**
 - waarbij het doel en de te nemen stappen duidelijk en overzichtelijk beschreven staan (bij voorkeur ook visueel ondersteund)
 - die afgestemd zijn op het niveau van de leerling en opbouwend zijn, zodat er voldoende succeservaringen opgedaan worden
 - waarin positief gedrag beloofd wordt
 - die afwisselend zijn
 - waarbij de leerling kan kiezen (het daarbij maximaal twee alternatieven)
 - die samenwerking stimuleren (coöperatieve werkvormen)
 - ...
- **Opdrachten of taken**
 - die overzichtelijk zijn en één voor één worden aangeboden
 - die adequaat samenspel, samenwerken en sociaal vaardig gedrag stimuleren
 - waarmee op korte termijn/snel succeservaringen kunnen worden opgedaan
 - die overzichtelijk en visueel ondersteunend zijn
 - ...
- **Groeps-/klasnotities die**
 - model kunnen staan voor adequaat (sociaal) gedrag
 - de leerling uitnodigt deel te nemen aan positieve groepsactiviteiten
 - elkaar met rust kunnen laten tijdens het werken
 - die bereid zijn elkaar te helpen
 - die het goede voorbeeld geven, neutraal reageren en elkaar accepteren
 - de leerling niet afwijzen, maar positief betrekken
 - ...
- **Feedback die**
 - gedrag concreet benoemt, maar niet de persoon beoordeelt of veroordeelt
 - helpt het inzicht in sociale situaties te vergroten
 - die tijdig gegeven wordt en positief/zakelijk is
 - positief is, direct op het gedrag volgt en gewenst gedrag stimuleert
 - succeservaringen en inzet toeschrijft aan de leerling zelf
 - ...
- **Ouders die**
 - hun kind laten weten dat ze het beleid op school ondersteunen
 - inzicht hebben in de sociale contacten van hun kind en positieve contacten stimuleren
 - zorgen dat de leerling op tijd naar bed is gegaan en 's ochtend gegeten heeft
 - zelf het goede voorbeeld geven, voorspelbaar zijn en duidelijke regels hanteren
 - goed samenwerken met school (goede communicatie tussen ouders en de leerkracht)
 - van hun kind verwachten zich conform afspraken op school te gedragen en zelf ook duidelijke regels en afspraken consequent hanteren
 - ...
- **School**
 - waarbij afspraken en regels door de hele school heen en voor iedereen gelden (duidelijk reactiebeleid)
 - ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Zorg voor voldoende afwisseling tussen inspanning en ontspanning tijdens de les om het opladen van boosheid bij de leerling te voorkomen.
- Vraag op tijd wat er dwarszit (het liefst buiten de groep). Bij de meeste leerlingen kun je zien dat er een boze bui zit aan te komen. Probeer triggers te voorzien. (**ABC SCHEMA (21)**, TIP: ZIE **TECHNIEK 35 DREMPELEN (19)**)
- Spreek een plek af waar de leerling mag afkoelen en tot rust kan komen (kan ook preventief als hij een boze bui voelt aankomen), maak afspraken over het gebruik van deze plek (hoe lang, wanneer mag hij er gebruik van maken, hoe komt hij terug naar de klas).
- Bespreek met de leerling hoe hij een boze bui kan voelen aankomen (**GEVOELSTHERMOMETER Bv.**) en wat hij dan kan doen (rustig ademhalen, een stap naar achteren, boosheid verwoorden, een zandloper omdraaien, uit de situatie stappen, naar leraar toe stappen, aan iets leuk denken). Schrijf de stappen op een mooi kaartje.
- Geef duidelijk aan welk gedrag je graag wilt zien en wat niet, stel grenzen, belooft direct en corrigeer op zichtbaar gedrag (negeren indien mogelijk). Wees hier consequent in, hanteer een beloningssysteem.
- Bespreek (teken of schrijf op in een schema) een boze bui na (wat ging eraan vooraf, welk gedrag liet de leerling zien en wat was het gevolg van zijn gedrag, wat kan hij de volgende keer anders doen). Richt je vooral op het voorkomen van de boze bui. Blijf kalm en probeer zonder emotie te communiceren. Probeer een relatie op te bouwen en blijf de leerling positief benaderen (voor inspiratie, zie **M-FACTOR (22)**)
- Maak samen met de leerling haalbare gedragsregels en –afspraken. Vraag de leerling om een ‘akkoord’, dan kun je de leerling daarna aansprakelijk stellen. Na een ‘OK’ (of handtekening) verwacht je namelijk dat de leerling zich aan de afspraak houdt, het is er immers medeverantwoordelijk voor (‘afpraak is afspraak’).
- Ga consequent om met de afspraken en regels; hanteer ze consistent (“nee = nee”). Negeer ongewenst gedrag niet, reageer er altijd direct op (‘lik op stuk beleid’). Ga niet in discussie!
- Stel duidelijke grenzen (‘tot hier en niet verder’), zeker als het gedrag van de leerling andere leerlingen benadeelt. Stel je zakelijk neutraal op (niet emotioneel of boos). Gebruik humor.
- Vraag de leerling welke oplossingen het zelf ziet. Vraag het ook aan welke afspraken het zich WEL wil en kan houden.
- Probeer met een beloningssysteem - dat je samen met de leerling opstelt - het gewenste gedrag (bijvoorbeeld “als de leerkracht zegt dat het tijd is om op te houden, dan doe ik dat”) te bevorderen.
- Geef vooral aan welk gedrag je WEL wilt zien, formuleer doelgedrag positief door aan te geven wat de leerling moet doen of zeggen (i.p.v. wat het niet moet doen of zeggen).
- Formuleer samen het doelgedrag, dit moet haalbaar gedrag zijn, zodat het systeem begint met een hoge kans op succes c.q. beloning. Dan is het motiverend voor leerkracht en leerling.
- Benoem direct – ter plekke - concreet welk gedrag gewenst is en welk gedrag ongewenst.
- Reageer meteen positief op gewenst gedrag (“goed gedaan hoe je nu meteen opstaat en je werk weg legt”) en neutraal op ongewenst gedrag (“het opvolgen van de opdracht is niet gelukt, volgende keer beter”).
- Laat de leerling de afspraken zelf opschrijven en noteren wanneer het goed/fout ging. Help de leerling bij het oplossen van problemen door verschillende mogelijke reacties – met hun gevolgen – met de leerling te bespreken (“wat zou je kunnen doen/zeggen?” en “wat zou er dan gebeuren?”).
- Leer de leerling ervaren wat de gevolgen kunnen zijn van zijn gedrag wanneer hij/zij express materiële schade aanricht.
- (bv. door schade te moeten vergoeden ...)
- Betrek de ouders bij de afspraken en regels.
- Zie ook **KIJKWIJZER GEWENSTE AANPAK (20)** (algemene richtlijnen voor de aanpak van oppositioneel – opstandige kinderen).
- ...

STAP 1

Ik merk dat de leerling geen band heeft met de klasgroep.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling geen band heeft met de klasgroep? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling geen band heeft met de klasgroep?
- Wat zou er tot zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling vindt aansluiting bij de klasgroep? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu heeft deze leerling een goede band met de klas." Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

STAP 3

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
- Wanneer lijkt de leerling wel aansluiting te vinden met de klas? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om aansluiting te vinden met de groep?
- Hoe komt het dat het dan lukt om aansluiting te vinden?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- de leerling goed kent
- gerichte instructie geeft om sociale vaardigheden van de leerling te vergroten
- ervoor zorgt dat de leerling een positiever zelfbeeld en zelfvertrouwen opbouwt
- de leerling aanmoedigt en steunt
- de leerling zichtbaarder maakt in de klas
- zorgt voor een veilig groepsklimaat
- activiteiten voorziet waarin het samenwerken wordt gestimuleerd
- aan positieve groepsvorming werkt en mede ervoor zorgt dat de leerling zijn sociale contacten onderhoudt.
- de leerling stimuleert om contact te zoeken met andere kinderen en hem/haar hierin begeleidt
- ...

Instructie die

- samenwerken op een gestructureerde manier bevordert
- ...

Een leeromgeving

- die veilig aanvoelt voor alle leerlingen
- waarin alle situaties worden voor-gestructureerd.
- ...

Leeractiviteiten die

- samenwerking tussen én met leerlingen stimuleert
- ...

Opdrachten of taken die

- de leerling 'laat schitteren' in de klas
- de leerling stimuleert in contact maken met klasgenoten
- ...

Groeps-/klasgenoten die

- samen kunnen werken
- de leerling accepteert zoals hij/zij is
- complimenten geven
- indien nodig: ondersteunen bij iets wat leerling moeilijk vindt
- de leerling uitnodigt deel te nemen aan positieve groepsactiviteiten.
- ...

Feedback die

- helpt het inzicht in sociale situaties te vergroten.
- ...

Ouders die

- contacten met klasgenoten/leefijdsgenoten stimuleren
- ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Investeer in de relatie met de leerling.
- Oefen sociale vaardigheden (eerst samen met de leerling, laat nadoen, oefen daarna met groepsgenoten en tot slot in een echte situatie; bouw dit zorgvuldig op).
- Bespreek een sociale interactie waarbij de leerling betrokken was na (aan de hand van het **GGGG-MODEL (13)**). Help de belemmerende gedachten om te zetten in helpende gedachten.
- Creëer situaties waarin de kans op sociaal gedrag wordt vergroot en de leerling succeservaringen opdoet.
- Bedenk welke andere leerlingen een goede match vormen met de leerling (denk ook aan een match met leerlingen met tegengesteld gedrag) en stimuleer onderling samenspel en samenwerken.
- Gebruik (coöperatieve) werkvormen met een vaste rolverdeling (tijd bewaken, materiaal pakken).
- Organiseer in overleg met de leerling activiteiten waarbij de sterke kanten van de leerling naar voren komen.
- Creëer een positieve groeps sfeer waarin iedereen erbij hoort.
- Bespreek met ouders wat zij kunnen doen om de aanpak te versterken.
- ...

STAP 1

Ik merk dat de leerling geen band heeft met mij als leerkracht.

STAP 2

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling geen band met je heeft? Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling geen band met je heeft?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: ik heb een band met mijn leerling? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu heb ik een band met deze leerling." Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

STAP 3

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, klasleraren, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
- Wanneer lijkt je wel een klik te hebben met de leerling? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om een band met iemand op te bouwen?
- Hoe komt het dat het dan lukt om een band met iemand op te bouwen?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- de leerling goed kent
- investeert in de relatie met de leerling
- de leerling respecteert, vertrouwt en serieus neemt
- de tijd neemt en volhoudt om een positieve relatie op te bouwen
- zichzelf laat zien aan de leerling
- op een vast moment even tijd neemt voor de leerling
- ...

Instructie die

- ...

Een leeromgeving die

- ...

Leeractiviteiten die

- ...

Oprachten of taken die

- ...

Groeps-/klasgenoten die

- ...

Feedback die

- ...

Ouders die

- de school informeren over hoe ze een band kunnen opbouwen met hun kind

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Plan momenten in om samen met de leerling iets leuks te doen. Geef vooraf aan wat jullie gaan doen. Om vertrouwen op te bouwen is het belangrijk om eerst samen dingen te doen (in plaats van direct te gaan praten).
- Voer regelmatig **GESPREKKEN (23)** met de leerling. Focus je tijdens de gesprekken eerst op feiten (wat je ziet en wat je hoort) en bespreek pas in een later stadium de gevoelens.
- Zorg voor voldoende positieve contactmomenten op een dag (minimaal vijf). Gebruik een reminder om dit doel ook te behalen.
- Creëer situaties waarin je bent aangewezen op de hulp van de leerling. Laat de leerling bijvoorbeeld de tijdsbewaker zijn.
- Zorg voor ontspanningsmomenten gedurende de dag.
- Laat de leerling boodschappen overbrengen aan iemand anders (hierdoor creëer je laagdrempelige contactmomenten).
- Verdiep je in wat deze leerling leuk vindt en toon daar interesse in.
- Vertel in een gesprekje met de leerling wat je interesses en hobby's zijn.
- Durf je tegenover de leerling open te stellen. Vertel aan de leerling hoe je in elkaar zit, wat je wel of juist niet doet. Vertel wat de leerling kan verwachten als hij bij jou in de klas zit, geef aan wat je kunt aanpassen.
- Bevraag collega's (eventueel ouders) die een positieve relatie met de leerling hebben, hoe zij de leerling zien en wat bij hen werkt.
- ...

Ik merk dat de leerling zich niet goed voelt in bepaalde situaties (nieuwe, onbekende, andere situaties en personen).

STAP 1

Dit wil ik bereiken met mijn leerling ... (concreet en klein)

STAP 2

Coachende vragen

- Wat maakt dat je vindt dat de leerling moeite heeft met bepaalde situaties?
- Wat zie of hoor je nu en wil je graag anders zien?
- Heb je zicht op hoe het komt dat de leerling moeite heeft met bepaalde situaties?
- Wat zou er tof zijn als je straks als leerkracht kan zeggen: mijn leerling voelt zich op elk moment goed? Wat zal je dan zien of horen? Wat zou er dan veranderd zijn?
- Noteer hier de concrete en behapbare stappen die je verwacht van de leerling om te kunnen zeggen: "Nu voelt deze leerling zich goed in de klas, ongeacht de situatie." Bekijk samen met de leerling welke van deze stappen al lukken/kunnen lukken.

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

STAP 3

Coachende vragen

- Heb je zicht op de positieve kenmerken van de leerling? Indien niet of onvoldoende gekend, ga dan actief op zoek naar sterktes. Mogelijke hulpbronnen zijn: ouders, Klassenraden, LVS, gesprek met leerling ...
- Bij sterktes denken we aan (cognitieve, affectieve en psychomotorische) vaardigheden, attitudes, kwaliteiten, karaktereigenschappen van de leerling.
- Wanneer lijkt de leerling zich wel goed te voelen? Hoe merk je dat?
- Waar gaat het wel goed (School? Vrije tijd? Thuis)? Kunnen we daar zien of het de leerling wel lukt om zich aan nieuwe & onbekende situaties aan te passen.
- Hoe komt het dat het dan lukt om zich aan te passen aan nieuwe & onbekende situaties?

STAP 4

Dit zou mijn leerling nodig kunnen hebben ...

Een leerkracht die

- voorspelbaarheid en structuur biedt en de leerling voorbereidt op spannende momenten
- de leerling motiveert en begeleidt bij oefeningen om zich rustiger te voelen
- de leerling helpt om zicht te krijgen op hoe zijn eigen gedachten zijn gedrag beïnvloeden
- die kam, gedeut, voorspelbaar en feitelijk is en een positieve houding behoudt
- die de leerling sociale regels aanleert (bijv. het geven van een hand, wanneer te groeten), reduceer en concreetiseer sociale regels
- helpt bij conflicten
- hem/haar helpt bij het herkennen en benoemen van emoties
- de leerling helpt emoties aan een situatie te koppelen
- leert de leerling verschillende emoties bij anderen te herkennen en te benoemen
- emoties op een neutrale manier benoemt
- ook oog heeft voor de talenten van de leerling
- die duidelijk, kort, concreet en expliciet communiceert.
- rollenspelen en 'doen-alsof'-spelen vermijdt
- samenwerkingsactiviteiten langzaam opbouwt
- discussies afkapt
- de leerling helpt situaties nadrukkelijk uit te leggen in heldere taal, die maar voor één uitleg vatbaar is (ook visueel maken, picto's)
- vrije momenten voor hem/haar invult, zodat hij hierdoor niet kan worden overspoeld
- de positieve spreekvorm gebruikt. Zeg niet wat de leerling niet mag doen, maar geef concreet aan wat wel van hem/haar verwacht wordt en plaats dit in de context (= waarom in deze situatie...)
- die het dagprogramma duidelijk maakt evt. gevisualiseerd met pictogrammen
- die de regels voor zelfstandig werken stapsgewijs inoefent
- die duidelijk is waar de leerling met een opdracht start, wat af moet zijn, wanneer het af moet zijn en wat de leerling kan doen als hij/ zij klaar is
- zorgt dat de lesstof functioneel en afwisselend is
- de spanningsboog verhoogt middels een beloningssysteem
- die de stappen visualiseert of opschrijft
- lesovergangen en veranderingen tijdig aangeeft bij de leerling
- controleert of de leerling werkelijk begrepen heeft waar iets over gaat (en niet alleen iemand 'napraat'), zodat de leerling niet overschat wordt. **CONTROLE VAN BEGRIJP (8)**
- ...

Instructie die

...

Een leeromgeving die

- zo voorspelbaar mogelijk is, wees consequent in je handelen (doe wat je zegt) en baken duidelijk af wat de leerling gaat doen, wanneer, met wie, waar en hoe (lang)
- gestructureerd is (bv. een gestructureerd dagprogramma; wat leidt tot positieve zelfbekrachtiging, méér rust en een positief zelfbeeld)
- afgeschermd kan worden van auditieve en visuele afleidende prikkels
- ...

Leeractiviteiten/materialen die

- op een overzichtelijke manier en op een vaste plek liggen voor de leerling
- ...

Opdrachten of taken die

- niet een te groot beroep doen op samenwerken
- kort en eenduidig zijn
- geleidelijk worden opgebouwd (van enkelvoudig naar meervoudig)
- uitdagend en op niveau zijn
- ...

Groeps-/klasnoten die

- laten zien wat de leerling zou kunnen doen in die situaties en die dit met hem willen oefenen
- model kunnen staan voor gewenst sociaal gedrag
- de leerling accepteren zoals hij/zij is
- ...

Feedback

- waarbij gebruik wordt gemaakt van positieve bekrachtiging gericht op het gewenste gedrag, zodat de leerling weet dat dit gedrag goed is en zich vaker zo zal gedragen
- die tijdig en zakelijk is (bij voorkeur: feed up, feed back en feed forward)
- die concreet benoemt wat de leerling goed doet
- ...

Ouders die

- hem/haar thuis al voorbereiden op het week/dagprogramma, bijvoorbeeld d.m.v. een kalender, zodat de leerling weet waar hij/zij aan toe is en hier soepeler in mee gaat
- ...

STAP 5

Deze maatregel(en) kan ik toepassen om mijn leerling te helpen ...

- Spreek de dagindeling door en kondig veranderingen in het rooster altijd aan.
- Kijk samen op welk moment de situatie zich voordoet en wat de leerling kan doen om zich wel goed te voelen. (Schrijf deze stappen eventueel op.)
- Communiceer helder en duidelijk volgens het wie-wat-waar-wanneer en-hoe-principe (**GEF-MIE-DE-5(24)**).
- Koppel de leerling aan (een) maatje(s) en bespreek wat je van beiden verwacht (voordoelen, nadoen, hulp vragen, hulp bieden en hoe).
- Leer de leerling ontspannings- en ademhalingsoefeningen toe te passen.
- Breng de belemmerende gedachten in beeld (opschrijven of tekenen) en probeer deze om te zetten naar helpende gedachten. Hanteer eventueel het **GGGG-MODEL (13)**.
- Benoem successen en vier ze.
- Voor de communicatie
 - Trek eerst aandacht.
 - Laat afwerken waarmee hij of zij bezig is.
 - Zorg dat het kind je kan zien.
 - Spreek het kind persoonlijk aan als een klassikale of groepsinstructie niet door hem of haar opgevolgd wordt.
- Talige communicatie
 - Gebruik weinig woorden, korte zinnen.
 - Geef eenduidige opdrachten.
 - Vul figuurlijk taalgebruik aan met de letterlijke betekenis. 'Was je handen in het toilet, dus aan de wastafel bij de toiletten.'
 - Gebruik concrete taal, dus taal waarbij je een beeld kunt zien.
 - Vertraag je communicatiesnelheid.
 - Geef bedenktijd; indien ze na een tijdje niet reageren, herhaal dan letterlijk je boodschap.
- Concrete communicatie
 - Gebruik visuele hulpmiddelen zoals pictogrammen, tekeningen, dagplanning, weekschema, ...
 - Gebruik stappenplannen en checklijsten voor complexe taken die weerkeren.
 - Spreek concreet af hoe het kind om hulp vraagt, bijvoorbeeld vinger opsteken, kaart met 'help' opsteken, ...
- Organisatie van klasactiviteiten
 - Organiseer individueel werk tijdens groepswork ('working apart together'-systeem) en of duidelijke (lieft gevisualiseerde) rolverdeling.
 - Geef een eigen hoekje voor materiaal.
 - Plaats in de klas van waaruit overzicht mogelijk is of met weinig prikkels.
 - Sociale activiteiten/omgeving
 - Stel een buddy of een vriendgroep aan.
 - Bied een afkoelplekje.
 - Duid persoon aan die de leerling kan aanspreken bij conflicten.
 - Structureer de speeltijd.

**Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...
POSITIEVE DSM (24 WETENSCHAPPELIJK ONDERBOUWDE STERKE KANTEN)**

The VIA Classification of 24 Character Strengths

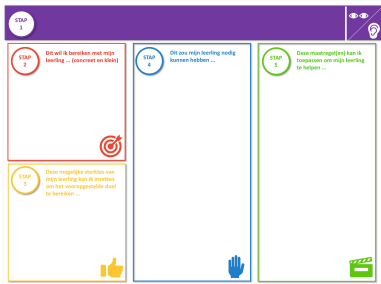
ViaCharacter.org

WISDOM	CREATIVITY <ul style="list-style-type: none"> Originality Adaptive Ingenuity 	CURIOSITY <ul style="list-style-type: none"> Interest Novelty-Seeking Exploration Openness 	JUDGMENT <ul style="list-style-type: none"> Critical Thinking Thinking Things Through Open-mindedness 	LOVE OF LEARNING <ul style="list-style-type: none"> Mastering New Skills & Topics Systematically Adding to Knowledge 	PERSPECTIVE <ul style="list-style-type: none"> Wisdom Providing Wise Counsel Taking the Big Picture View
COURAGE	BRAVERY <ul style="list-style-type: none"> Valor Not Shrinking from Fear Speaking Up for What's Right 	PERSEVERANCE <ul style="list-style-type: none"> Persistence Industry Finishing What One Starts 	HONESTY <ul style="list-style-type: none"> Authenticity Integrity 	ZEST <ul style="list-style-type: none"> Vitality Enthusiasm Vigor Energy Feeling Alive 	
HUMANITY	LOVE <ul style="list-style-type: none"> Both Loving and Being Loved Valuing Close Relations with Others 	KINDNESS <ul style="list-style-type: none"> Generosity Nurturance Care & Compassion Altruism "Niceness" 			SOCIAL INTELLIGENCE <ul style="list-style-type: none"> Aware of the Motives/Feelings of Self/Others Knowing what Makes Other People Tick
JUSTICE	TEAMWORK <ul style="list-style-type: none"> Citizenship Social Responsibility Loyalty 			FAIRNESS <ul style="list-style-type: none"> Just Not Letting Feelings Bias Decisions About Others 	LEADERSHIP <ul style="list-style-type: none"> Organizing Group Activities Encouraging a Group to Get Things Done
TEMPERANCE		FORGIVENESS <ul style="list-style-type: none"> Mercy Accepting Others' Shortcomings Giving People a Second Chance 	HUMILITY <ul style="list-style-type: none"> Modesty Letting One's Accomplishments Speak for Themselves 	PRUDENCE <ul style="list-style-type: none"> Careful Cautious Not Taking Undue Risks 	SELF-REGULATION <ul style="list-style-type: none"> Self-Control Disciplined Managing Impulses & Emotions
TRANSCENDENCE	APPRECIATION OF BEAUTY & EXCELLENCE <ul style="list-style-type: none"> Awe Wonder Elevation 	GRATITUDE <ul style="list-style-type: none"> Thankful for the Good Expressing Thanks Feeling Blessed 	HOPE <ul style="list-style-type: none"> Optimism Future-Mindedness Future Orientation 	HUMOR <ul style="list-style-type: none"> Playfulness Bringing Smiles to Others Lighthearted 	SPIRITUALITY <ul style="list-style-type: none"> Religiousness Faith Purpose Meaning

©Copyright 2004-2013, VIA Institute on Character

Deze mogelijke sterktes van mijn leerling kan ik inzetten om het vooropgestelde doel te bereiken ...

POSITIEVE DSM (24 WETENSCHAPPELIJK ONDERBOUWDE STERKE KANTEN)

Creativiteit

Vindingrijk, ziet en doet dingen op een unieke manier, origineel & flexibel in denken.

Nieuwsgierigheid

Op zoek naar nieuwe dingen en ervaringen, stelt vragen, belangstelling voor de wereld.

Kritisch denken

Objectief oordeel, analytisch, logisch denker, onpartijdig, denkt dingen door.

Leergierigheid

Willen leren van nieuwe kennis, vaardigheden en onderwerpen.

Levenswijs

Goed inzicht, wijze adviezen, ziet het geheel in perspectief, integreert ideeën.

Moed

Dapper, deinst niet terug voor uitdaging, moeilijkheid of pijn, komt op voor zijn mening.

Doorzettingsvermogen

Afmaken wat je bent begonnen, volhouden, overwint obstakels, maakt dingen af.

Oprechtheid

Authentiek, integer zijn, eerlijk en open over zichzelf.

Enthousiast

Levenslustig, energiek, voelt zich actief en levendig.

Liefde

Vermogen liefde te geven en te ontvangen, naastenliefde, sterke waarde hechten aan relaties.

Vriendelijkheid

Gul, vrijgevig, zorgzaam voor anderen en zichzelf, altruïstisch, behulpzaam.

Sociale intelligentie

Bewust van motieven, gevoelens van anderen en zichzelf. Begrijpt wat anderen motiveert.

Teamwerk

Goed kunnen samenwerken, loyaal aan de groep, sociale verantwoordelijkheid.

Rechtvaardigheid

Niet bevooroordeeld raken door gevoelens naar anderen, eerlijk.

Leiderschap

Organiseert activiteiten met groepen, spoort groepen aan en leidt ze, brengt anderen in beweging.

Waarderen

... van schoonheid en uitblinken. Bewondering voor en zien van wat er mooi, geslaagd is.

Dankbaarheid

Dankbaar voor het goede, laat dankbaarheid ook zien naar anderen.

Hoopvol

Optimistisch, toekomstgericht, heeft een positieve kijk en verwachting van de toekomst.

Humor

Speels, vrolijk, houdt van grapjes en brengt een glimlach bij anderen.

Spiritualiteit

Ervaart zingeving, geloof, betekenis. Heeft samenhangende ideeën over een groter doel.

Vergevingsgezindheid

Tekortkomingen van anderen en zichzelf accepteren, mensen een tweede kans geven.

Bescheidenheid

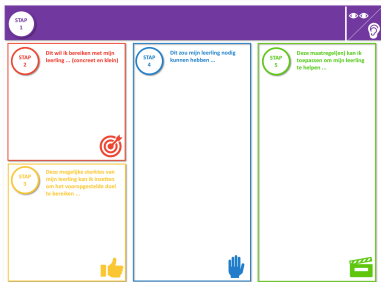
Daden voor zichzelf laten spreken, nederig, richt zich op anderen.

Bedachtzaamheid

Voorzichtig, zorgvuldig, geen dingen doen waar je later spijt van krijgt.

Zelfregulatie

Zelfbeheersing, discipline, kan eigen impulsen en emoties controleren.

Ik merk dat mijn leerling weinig gemotiveerd is. COÖPERATIEVE WERKVORMEN

Coöperatief leren: een definitie...

“Coöperatief leren is een onderwijsleersituatie waarin de leerlingen in kleine groepen op een gestructureerde manier samenwerken aan een leertaak met een gezamenlijk doel. De leerlingen die samenwerken zijn niet alleen gericht op hun eigen leren maar ook op dat van hun groepsgenoten. Leerlingen leren met elkaar en van elkaar.”

Uit: Mariët Förrer, e.a., Coöperatief leren in het basisonderwijs, Amersfoort, CPS, 2004, 4de druk

Wanneer we de elementen uit deze definitie wat nader toelichten, krijgen we reeds een behoorlijk goed beeld van wat met coöperatief leren precies wordt bedoeld.

- **“Coöperatief leren is een onderwijsleersituatie...”**: Het gaat dus om een setting die bewust gekozen is om efficiënt te kunnen leren. Tegelijk is het een onderwijsleersituatie. Ze heeft dus geenszins de pretentie andere werkvormen te verdringen. Ze is een nuttige aanvulling, een meerwaarde.
- **“...waarin leerlingen in kleine groepen...”**: Men geeft de voorkeur om, waar het kan, leerlingen per vier te laten werken. Voor oneven combinaties kan dan geselecteerd worden om aan te vullen met één team van vijf of één of twee teams van drie. Men verkiest om de groepjes heterogeen samen te stellen: twee jongens en twee meisjes, sterke en zwakke leerlingen verdeeld over verschillende groepen, leerlingen met verschillende etnische achtergrond...
- **“... op een gestructureerde manier...”**: Bij coöperatief leren gaat het dus niet zomaar om groepswerk. Leerlingen worden niet zonder meer aan het werk gezet in groepjes. Er zijn duidelijke afspraken qua organisatie en inhoud.
- **“...samenwerken aan een leertaak met een gezamenlijk doel.”**: Er wordt een duidelijk doel vooropgesteld dat door de groepen dient te worden bereikt. Dit doel is bovendien gemeenschappelijk. Dit houdt in dat elk groepslid verantwoordelijkheid draagt en zich inzet om dit te bereiken, maar ook dat de groepsleden hiervoor best hun krachten bundelen, veeleer dan *elk* een bijdrage te leveren.
- **“De leerlingen die samenwerken zijn niet alleen gericht op hun eigen leren maar ook op dat van hun groepsgenoten. Leerlingen leren met elkaar en van elkaar.”**: Het geheel is duidelijk meer dan de som van de delen, zeg maar. Door dergelijke manieren van samenwerking wordt niet alleen het resultaat groter. Ook sociale vaardigheden worden aangescherpt en competitie en individualisme maken plaats voor “coöperatief leren”.

Ik merk dat mijn leerling weinig gemotiveerd is. EFFECTIEVE FEEDBACK

Je feedback naar je leerlingen is effectief als die een systematisch onderdeel is van zowel proces- als productevaluatie.

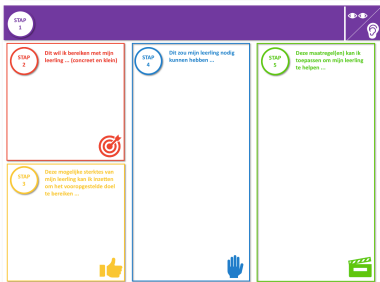
Je feedback is het geheel van mondelinge en schriftelijke bijsturing die je aan je leerlingen geeft zodat:

- elke leerling bij aanvang van een taak/toets/handeling/proces duidelijk weet wat er van hem verlangd wordt, wat de te bereiken doelen zijn (= Feed-up)
- elke leerling duiding krijgt bij de gemaakte fouten en hoe deze in de toekomst kunnen voorkomen worden (Feed-back)
- elke leerling bij een lopende taak/toets/handeling/proces zich dadelijk kan bijsturen om tijdens het vervolgproces meer vooruitgang te kunnen boeken (Feed-forward)

Je feedback zet je leerlingen aan na te denken over hun eigen resultaten (zelfreflectie) om zo te vorderen in het eigen leerproces.

Je vindt het uiteraard ook belangrijk dat jij als leerkracht aan zelfreflectie doet:

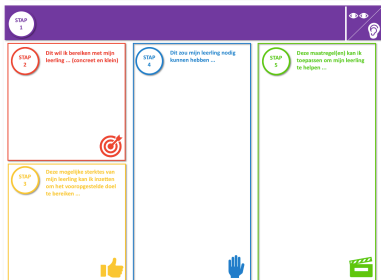
- was de opdracht/vraag, ... duidelijk?
- bereik ik met deze opdracht de gewenste doelstellingen (leerplan)?
- stuur ik voldoende bij?
- is de opdracht niet te gemakkelijk/moeilijk, ...?

Ik merk dat de leerling moeite heeft om aan de slag te gaan met taken en opdrachten.

VIJFSTAPPENPLAN

1. Ga eerst na of de leerling de instructie goed heeft begrepen: weet hij precies wat hij moet doen? Vraag de leerling wat het gaat doen.
2. Help de leerling bij het analyseren waarom hij niet taakgericht kan werken:
 - waarom lukt het niet?
 - Vind je het moeilijk? Denk je dat het gaat lukken?
 - Hoe komt dat?
 - Wat heb je nodig om zelfstandig aan de slag te kunnen gaan?
3. Help de leerling bij het plannen van zijn werk.
 - Hoe zou het je wel goed lukken?
 - Hoeveel sommen/regels denk je af te krijgen?... OK. Laat de leerling dat bepalen, maak een afspraak.
 - Hoeveel fouten mag je van jezelf maken? ... OK. Laat de leerling dat bepalen, maak een afspraak. De boodschap is : Fouten zijn goed, daar leer je van!
4. Help de leerling bij het beoordelen van de resultaten.
 - Hoe is het gegaan? Ben je tevreden over wat je gemaakt hebt?
 - Relateer het aan de afspraak over hoeveel goed en hoeveel fout.
5. Help de leerling bij het verklaren van het resultaat.
 - Het is goed gegaan (je hebt er .. goed en .. fout): hoe denk je dat dat komt?
 - De boodschap: omdat je je best hebt gedaan; inzet loont, je hebt er zelf invloed op. Geef een positieve verklaring. Zo krijgt de leerling er grip op en ziet het weer perspectief.

Ik merk dat de leerling vaak om bevestiging vraagt.

ALGEMENE TIPS TER VERBETERING VAN DE WERKHOUDING

Kinderen die moeilijk aan het werk gaan of blijven hebben hulp van hun leerkracht nodig. Zo kunnen ze leren taakgericht te werken. Leerlingen die problemen hebben met zelfstandig werken, beginnen meestal aan een opdracht met een bepaalde verwachting. Als kinderen in het verleden vaak hebben ervaren een opdracht niet goed en snel te kunnen maken, zullen met deze negatieve verwachting aan hun werk beginnen: "Het zal me wel weer niet lukken". Als het dan inderdaad niet lukt, dan is hun verklaring "het maakt niet uit wat ik doe, het lukt toch niet" weer bevestigd. Ze beginnen dus maar niet aan werk of beginnen, maar werken niet door (kijken rond, storen andere kinderen, gaan rond lopen, potloden slijpen, enz). En zo is de cirkel rond. Het kind ervaart machteloosheid. Het niet doorwerken is geen onwil, maar onkunde. Het kind heeft behoefte aan ondersteuning van de leerkracht, zodat het weer succeservaringen op kan doen. Wat kun je als leerkracht doen?

Kies een moment, waarbij je wat ruimte hebt, bijvoorbeeld omdat de andere kinderen zelfstandig werken. Zorg ervoor dat de opdracht niet te moeilijk is. Maak duidelijke afspraken over wat de kinderen mogen doen als ze klaar zijn. Begin pas met de extra individuele hulp als de andere kinderen rustig aan het werk zijn.

Na de klassikale instructie: ga je naar het kind toe.

1. Ga eerst na of de leerling de instructie goed heeft begrepen: weet hij precies wat hij moet doen? Vraag het kind wat het gaat doen.
 2. Help het kind bij het analyseren waarom hij niet taakgericht kan werken: waarom lukt het niet?
 - Vind je het moeilijk? Denk je dat het gaat lukken?
 - Hoe komt dat?
 - Kun je deze opdracht maken zonder van je plaats te gaan?
 3. Help het kind bij het plannen van zijn werk.
 - Hoe zou het je wel goed lukken?
 - Hoeveel sommen/regels denk je af te krijgen?... OK. Laat het kind dat bepalen, maak een afspraak.
 - Hoeveel fouten mag je van jezelf maken? ... OK. Laat het kind dat bepalen, maak een afspraak. De boodschap is : Fouten zijn goed, daar leer je van!
- Tussendoor gaat de leerkracht naar het kind toe als het wegdroomt. "Gaat het lukken? Hoe ver ben je al?" en "Ga maar verder, ik ben heel benieuwd". Toon belangstelling en vertrouwen dat het gaat lukken (verwoord een positieve verwachting). Als het kind klaar is met zijn werk, steekt het zijn/haar vinger op en de leerkracht gaat meteen naar het kind toe.
4. Help het kind bij het beoordelen van de resultaten.
 - Hoe is het gegaan? Ben je tevreden over wat je gemaakt hebt?
 - Relateer het aan de afspraak over hoeveel goed en hoeveel fout
 5. Help het kind bij het verklaren van het resultaat
 - Het is goed gegaan (je hebt er .. goed en .. fout): hoe denk je dat dat komt?
 - De boodschap: omdat je je best hebt gedaan; inzet loont, je hebt er zelf invloed op. Geef een positieve verklaring. Zo krijgt het kind er grip op en ziet het weer perspectief.

Ik merk dat de leerling geen hulp vraagt als hij iets niet begrijpt.

BEURTENBAKJE & WISBORDJE

BEURTENBAKJE

Als je zeker wilt zijn dat alle leerlingen je instructie hebben begrepen, dan laat je geen vingers opsteken maar geef je willekeurige beurten. Geef drie leerlingen de beurt. Op die manier heb je een betrouwbare steekproef. Gebruik hiervoor een beurtenbakje met alle namen van je leerlingen. Doe na de beurt de naam weer in het bakje.

Het geven van willekeurige beurten zorgt ook voor een actieve leerhouding bij alle leerlingen. Het zijn namelijk vaak dezelfde vingers die omhoog gaan. Vaak zijn dit de sterke leerlingen, terwijl je ook wilt weten of andere leerlingen de instructie hebben begrepen. Bovendien hebben juist deze leerlingen extra veel baat bij verwoorden en succeservaringen.

Je kunt je leerlingen extra succeservaringen bieden door gebruik te maken van de zogenaamde 'smokkelstok'. Bij de derde beurt trek je weer een stokje maar in plaats van de naam te lezen die erop staat zeg je de naam van die leerling die een succes(je) kan gebruiken. Doordat deze het antwoord al twee keer heeft gehoord zal deze leerling wellicht ook het juiste antwoord snel uit zijn geheugen kunnen halen. Richt je overigens niet op antwoorden, maar laat leerlingen vooral hun aanpakstrategie verwoorden als je een vraag hebt.

Een beurtenbakje wordt dus gebruikt om ervoor te zorgen dat de beurtverdeling onvoorspelbaar is. Voorwaarde is dat alle leerlingen kunnen meedoen en de vraag in principe kunnen beantwoorden. Nadat er een vraag wordt gesteld aan de hele klas krijgt iedereen denktijd, daarna worden door de leerkracht met behulp van het beurtenbakje willekeurige beurten gegeven.

WISBORDJE

Wisbordjes zijn een eenvoudig en doeltreffend middel om in één oogopslag te zien of alle leerlingen je instructie hebben begrepen.

De betrokkenheid wordt verhoogd en 100% van de leerlingen neemt actief deel aan de les. Er worden geen vingers opgestoken. Er is voortdurend afwisseling tussen de leerkracht die instructie geeft en de leerlingen die nadenken en antwoorden. Het biedt de mogelijkheid om feedback te geven en te monitoren welke mate van begrip er is bij individuele leerlingen en de klas als geheel.

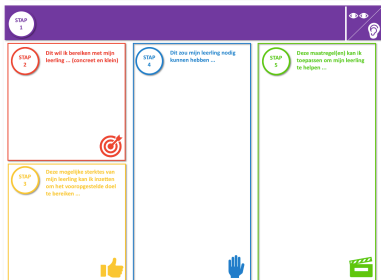
Beurtenbakje

Wisbordje

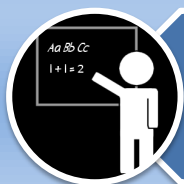
Ik merk dat de leerling geen hulp vraagt als hij iets niet begrijpt.

CONTROLLEREN VAN BEGRIP

stapstenen voor het controleren van begrip

monitoren of iedereen het begrijpt tijdens het lesgeven

eerst instructie geven

- succeservaringen voor alle leerlingen

dan pas vragen stellen

- vragen over de onderwezen leerstof

denktijd bieden

- iedereen activeren, uitwisselen

willekeurig beurten geven

- zeker zijn dat iedereen leert

luisteren

- monitoren van het leerproces

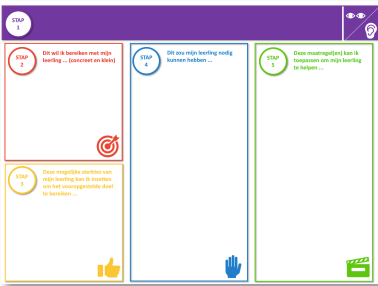
feedback geven

- herhalen, herformuleren, herinstructie

directe instructie.nl

Ik merk dat de leerling geen hulp vraagt als hij iets niet begrijpt.

BBBB-KAART (BRAIN-BOOK-BUDDY-BOSS)

beschrijving

Een manier om zelfredzaamheid bij de leerlingen te stimuleren is het invoeren van het principe: **brain, book, buddy, boss** of **cerveau, cahier, compagnon, chef**. Je kunt de leerlingen aanleren om bij zelfstandig werk eerst zichzelf te bevragen (brain / cerveau), in tweede instantie te kijken naar de theorie of oefeningen in het boek (book / cahier), daarna de leerling naast hen te bevragen (buddy / compagnon) vooraleer ze hulp vragen aan de leerkracht (boss / chef).

werking

Vertel de leerlingen dat je zal werken met het volgende systeem bij zelfstandig werk. Als ze een vraag hebben, moeten ze in onderstaande volgorde hulp zoeken.

- Zichzelf bevragen (**cerveau / brain**): de opdracht herlezen, terugdenken aan de vorige les, ...
- Achtergrondinformatie opzoeken (**cahier / book**): de theorie in het boek, eerder gemaakte oefeningen, informatie op het bord herlezen, ...
- Hun medeleerling bevragen (**compagnon / buddy**): weet die exact wat er moet gebeuren? Kan hij/zij het opnieuw uitleggen?
- De leerkracht bevragen (**chef / boss**).

Het is belangrijk dat je de leerlingen hier consequent op wijst. Pas dan zal het een gewoonte worden en kan deze methode werken.

tips

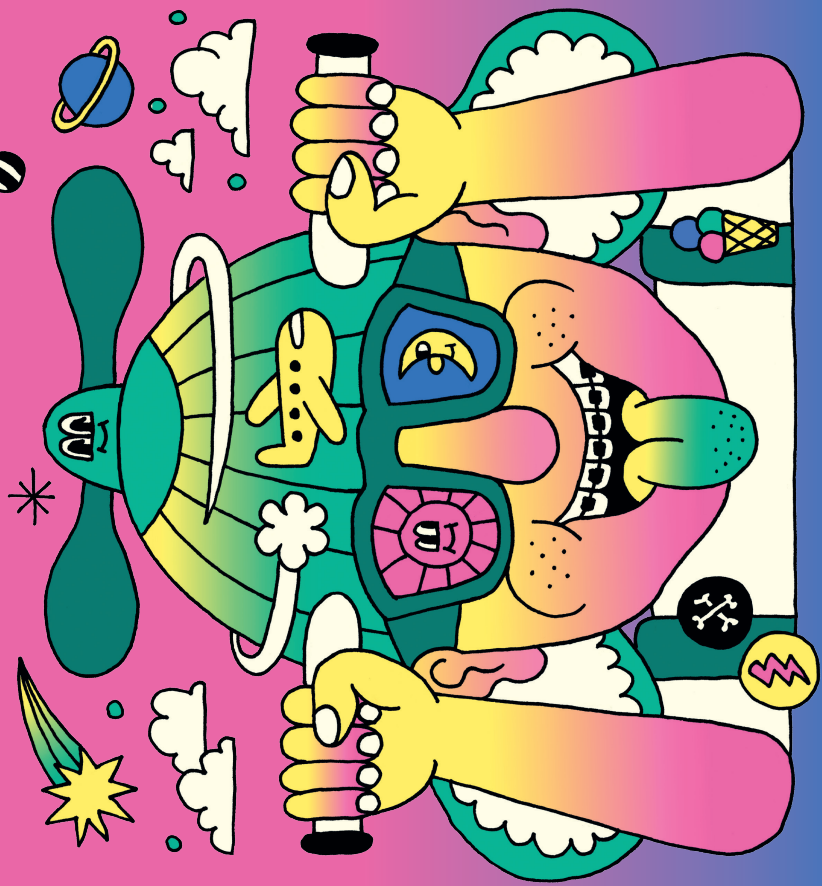
- Installeer deze methode bij voorkeur van bij het begin van het schooljaar.
- Zorg dat het systeem ook zichtbaar is voor de leerlingen in de klas (een affiche naast het bord, op de werkbladen, op de powerpoint van de les,...)
- Laat de leerlingen ook zelf hun buddy kiezen als dat organisatorisch lukt.

<p>100%</p> <p>100%</p> <p>100%</p>	<p>100%</p> <p>100%</p> <p>100%</p>	<p>100%</p> <p>100%</p> <p>100%</p>
<p>100%</p> <p>100%</p> <p>100%</p>	<p>100%</p> <p>100%</p> <p>100%</p>	<p>100%</p> <p>100%</p> <p>100%</p>

Ik merk dat de leerling geen hulp vraagt als hij iets niet begrijpt.

BBBB-KAART (BRAIN-BOOK-BUDDY-BOSS)

TREK-JE-PLAN

1. BREIN

Ken ik het antwoord zelf?

2. BOEK

Kan ik het antwoord vinden? Op papier of online

3. BUUR

Kan een klasgenoot me helpen?

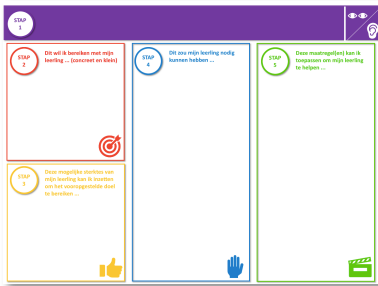
4. BAAS

Weet de leraar meer?

KLASSE

Ik merk dat de leerling geen hulp vraagt als hij iets niet begrijpt.

TETRA-HULP

Nieuwsbrief Leren

Fiche 06

Tetra-hulp klaswerk

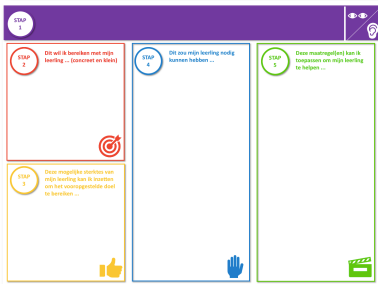
Knip de Tetra-hulp uit langs de omtreklijnen. Vouw hem zodat je vier gelijkzijdige driehoeken en drie grijze kleefstroken krijgt. Gebruik dan de kleefstroken om de Tetra-hulp vorm te geven.

	Alles loopt goed – Ik kan verder	De leerling werkt zelfstandig en doelgericht: alles is duidelijk.
	Help! Ik heb een dringende vraag	Als deze vraag niet onmiddellijk beantwoord wordt, kan de leerling niet verder met de leertaak.
	Heb je even? Mijn vraag is niet zo dringend	De leerling heeft een vraag, maar kan wel verder met de leertaak zonder dat deze vraag al beantwoord wordt.
	Ik help iemand of iemand helpt mij	De leerling heeft een vraag die perfect door een medeleerling kan beantwoord worden.

Ik merk dat de leerling geen hulp vraagt als hij iets niet begrijpt.

ZELFEVALUATIEKAARTEN

beschrijving

Aan de hand van de **zelfevaluatiekaarten** geven de leerlingen aan of ze mee zijn met de les. De leerkracht krijgt zo een visueel overzicht van de klas en kan deze input direct omzetten in concrete acties om tegemoet te komen aan de noden van de leerlingen.

werking

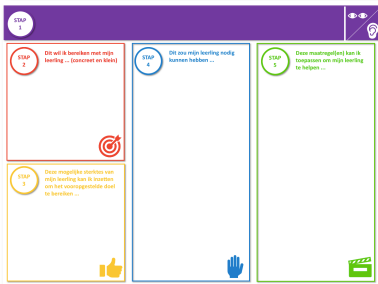
- De kaarten kunnen zowel ingezet worden bij individueel werk als in groepswerk.
- De leerlingen krijgen elk vier kleurkaarten met een opschrift:
 - de groene kaart betekent 'Ik ben goed mee met de les en ik begrijp alles.'
 - de gele kaart betekent 'Ik begrijp het nog niet helemaal.'
 - de rode kaart betekent 'Help mij! Ik begrijp het totaal niet.'
 - de witte kaart betekent 'Ik kan het! Ik werk zelfstandig aan de opdrachten.'
- De leerlingen leggen de kaarten op een stapeltje op de hoek van de bank tijdens het werken aan de oefeningen.
- De kaart die bovenaan ligt, geeft aan hoe de leerling denkt over de leerstof.
- Speel in op hetgeen de leerling nodig heeft: leg de nieuwe theorie nogmaals uit op een andere manier, geef een instructiekaart, maak oefeningen in een miniklas, herhaal in de volgende les, ...

tips

- Leg duidelijk de bedoeling van de kaarten uit aan de leerlingen.
- Beslis zelf welke kaarten je gebruikt, zo kun je alleen met de groene en de rode kaart werken.
- Spreek af dat de leerlingen de kaarten steeds in de linker-of rechterhoek van de bank leggen. Zo behoud je een beter overzicht.
- Leg aan de leerlingen uit dat de rode kaart voorrang krijgt op de gele kaart.
- Combineer deze methode eventueel met '[Brain Book Buddy Boss](#)' of laat de snelle leerlingen de anderen helpen.

Ik merk dat de leerling bij opdrachten, taken of toetsen minder scoort dan ik verwacht had.

GGGG-MODEL

GGGG-model

Het GGGG-model staat voor:

Gebeurtenis → **Gedachte** → **Gevoel** → **Gedrag**

Het GGGG-model gaat er vanuit dat het belangrijk is om je bewust te worden van de invloed van je gedachten en gevoelens op je gedrag. Gedachten en gevoelens kunnen het gedrag zowel bevorderen als verstoren.

Bijvoorbeeld een storende gedachte kan zijn;

'Zie je wel, ik kan het toch niet.'

Een helpende gedachte is bijvoorbeeld;

'Als ik het vaker doe, word ik er steeds beter in.'

Een andere gedachte kan bij leerlingen leiden tot verschillende gevoelens, wat terug gezien kan worden in het gedrag. Als leerlingen zich bewust zijn van deze gedachten en gevoelens kunnen ze het eigen gedrag beter sturen.

Bij oudere kinderen is het goed om hier inzicht in te geven d.m.v. het voeren van gesprekjes. Ook het uitspelen van situaties kan nuttig zijn. Verder kunnen ook echte situaties uit de klas besproken worden aan de hand van de G-reeks.

Gebeurtenis → Wat gebeurt er?

Gedachte → Wat denk je?

Gevoel → Hoe voel je je?

Gedrag → Wat doe je?

Eventueel is het goed om een extra G toe te voegen:

Gevolg → Wat is het gevolg?

Voorbeeld om na te spelen

Gebeurtenis: Je krijgt een duw in de gang

→ **Gedachte:** Dat doen ze expres!

→ **Gevoel:** Je bent boos

→ **Gedrag:** Je geeft de ander een duw

Eventueel → **Gevolg:** Je hebt ruzie en krijgt op je kop

Bij het veranderen van storende gedachten kun je de volgende vragen stellen aan de leerling:

- Is de gedachte waar?
- Helpt de gedachte je om te bereiken wat je wilt bereiken? Eventueel kun je als aanvulling de volgende vragen stellen:
- Helpt de gedachte je om te voorkomen dat je gevoelens krijgt die je niet wilt?
- Helpt de gedachte je om conflicten te voorkomen die je niet wilt?

Ik merk dat de leerling bij opdrachten, taken of toetsen minder scoort dan ik verwacht had.

FOUTENANALYSE

Leren van je fouten door analyseren (checklist voor de leerling)

Mijn cijfer voor de toets was een:

- Het cijfer klopt met het cijfer dat ik van tevoren had ingeschat (bijvoorbeeld 'ik heb een 7 en dat had ik ook verwacht')
- Het cijfer klopt niet met wat ik van tevoren had ingeschat.
 - Het cijfer was hoger dan ik dacht
 - Het cijfer was lager dan ik dacht

Stel jezelf de volgende vragen bij het bekijken van de gemaakte toets:

1. Wat heb ik goed gedaan? En hoe komt dat?
2. Hoeveel fouten heb ik gemaakt?
3. Zijn het vaak dezelfde fouten of juist verschillende fouten?
4. Hoe komt het dat ik een fout heb gemaakt?
 - slordigheid
 - opdracht/vraag niet voldoende begrepen
 - niet voldoende kennis
 - tijdgebrek
 - niets ingevuld
 - vraag verkeerd gelezen
 - ik raakte in de stress
 - mijn antwoord was niet uitgebreid genoeg
 - ik heb de tussenstappen niet opgeschreven
 - anders: namelijk ...
5. Wat heb ik nodig om volgende keer niet meer dezelfde fout(en) te maken?
 - Extra instructie over de leerstof
 - Meer oefenen
 - Meer tijd om te leren
 - Mijn antwoorden controleren voor ik mijn toets inlever
 - Eerder beginnen met leren
 - Hulp van mijn vakdocent
 - Nauwkeuriger werken
 - Meer tijd tijdens de toets
 - iets doen aan mijn gevoel van stress
 - Anders: namelijk ...
6. Wat kan ik leren van de vragen die ik wel goed heb beantwoord?
7. Wat kan ik leren van de aanpak van een klasgenoot die hoger scoorde?

TIPS

- Let goed op als de vakdocent de lesstof uitlegt, de toets opgeeft en de gemaakte toets bespreekt.
- Schrijf naast je fouten of onder je toets alsnog de goede antwoorden op.
- Stel vragen over zaken die je nog niet goed hebt begrepen.
- Vraag tips aan de vakdocent hoe je de volgende keer de leerstof het best kunt voorbereiden.
- Bespreek en vergelijk je toets met klasgenoten.

Ik merk dat de leerling bij opdrachten, taken of toetsen minder scoort dan ik verwacht had.

DOORVRAGEN & ANALYSEREN

Een denkspoor dat kan leiden tot het zelf bedenken van de oplossing of het formuleren van het antwoord. Leermeesters kunnen daarbij een zetje in de goede richting geven.

Analyseer samen met de leerling:

- Waar loopt de leerling tegenaan?
- Wat gaat er al goed? (positieve bekrachtiging werkt leerbevorderend)
- Begrijpt de leerling voldoende wat er van hem wordt gevraagd?
- Wat moet de leerling precies doen, kennen en kunnen?
- Welke strategieën heeft de leerling al ingezet?
- Wat was zijn eerste plan om het aan te pakken?
- Welke bronnen heeft hij geraadpleegd?
- Wat heeft hij al aan voorkennis?
- Wat is er op dit moment echt nodig?
- Wat kan hij nog meer doen?

Tips voor de leerkracht:

- Welke verrassende suggestie kun je als leerkracht nog geven waar een leerling nog niet aan had gedacht?
- Hoe kunnen medeleerlingen bijdragen via adequate en objectieve feedback?

Vervolgens helpt het de leerling om er later samen met de leerkracht op terug te komen. Als het goed is gegaan na de interventie zal dat zijn gevoel van competentie versterken. Benadrukken van het verband tussen de inzet van de leerling, het volhouden en het uiteindelijke succes geeft de leerling zelfvertrouwen.

Als het nog niet goed gegaan is, ga je als docent naast de leerling zitten en hem opnieuw coachend bevragen en bewust maken van wat de oorzaak is en welke strategieën nog nodig zijn.

Verstraete, I., & Nijman, K. (216). Handboek leren leren voor het voortgezet onderwijs. Pica.

Ik merk dat de leerling moeite heeft om zich te concentreren.

ENERGIZER

Wat is een energizer?

Uit hersenonderzoek komt langzamerhand steeds meer het bewijs dat beweging een belangrijke rol speelt voor een gezond en lerend brein.

Een energizer is een kleine opdracht die zorgt voor afwisseling in de les, voor het losmaken van energie en voor het richten van de aandacht. Het doel van een energizer is ook vooral dat het leuk is. Dat er even een moment is van plezier maken met elkaar.

Behalve dat energizers leuk zijn om te doen, kun je ze ook gebruiken om aandacht en concentratie te oefenen.

Een voorbeeld

Wie is het?

Als spelleider neem je 1 persoon uit de klas in gedachten. Iedereen uit de klas gaat staan.

Om de beurt stelt iemand uit de klas een vraag aan de spelleider om er achter te komen wie de spelleider in gedachten heeft.

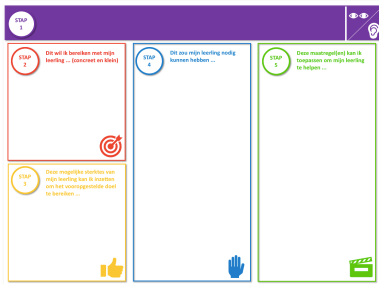
Bijvoorbeeld: Heeft hij/zij een bril? Antwoord: Nee

Dan mag iedereen met een bril gaan zitten. Antwoord: Ja. Dan mag iedereen zonder bril gaan zitten.

Vervolgens komt de volgende vraag.

Hoeveel vragen heeft de klas nodig om achter de persoon te komen die de spelleider in gedachten heeft.

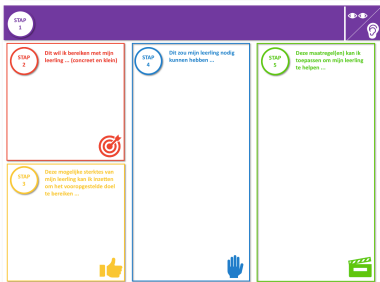
Variant: Laat een leerling voor in de klas staan en iemand in gedachten houden.

Ik merk dat de leerling moeilijk kan doorzetten bij moeilijkere/complexere taken en opdrachten.

GROEIMINDSET 1

		Fixed mindset	Growth mindset
Wat je dient te weten	Overtuiging	Intelligentie is aangeboren en je kan hierin niet groeien of leren.	Intelligentie is beïnvloedbaar en je kan hierin groeien en leren.
	Focus	Prestatie, resultaat en vooral slim overkomen.	Proces, beter willen worden.
	Inzet	Niet noodzakelijk, niet nuttig.	Noodzakelijk, nuttig, leidt tot groei.
	Uitdaging	Vermijden, geven op, zien het als bedreiging.	Omarmen, zetten door, zien het als een kans.
	Fouten	Hekel aan, ontmoedigen, vermijden.	Inzetten om te leren.
	Feedback	Niet helpend, defensief, persoonlijk opvattend.	Waarderen het en gebruiken het om te leren.
Wat zegt de leerling?		<ul style="list-style-type: none"> Ik kan het of ik kan het niet. Als ik een fout maak dan ben ik slecht (bezig) Feedback geeft aan dat ik niet goed bezig ben. Als iemand iets kan wat ik niet kan dan ben ik jaloers, ik zal dat toch nooit kunnen. Als iets te moeilijk is, dan geef ik op. 	<ul style="list-style-type: none"> Ik wil mezelf uitdagen ik ben bereid te leren. Ik leer van mijn fouten en van fouten van anderen. Ik leer van feedback. Ik zie wat al goed is en waar ik kan versterken. Ik kan nog veel leren en anderen inspireren mij. Ik zet door, mijn houding en inzet zijn bepalend.
Wat zegt de leerling tegen zichzelf om te evolueren naar een growth mindset?		<ul style="list-style-type: none"> Ik kan dit niet → Ik ben hier super goed in → Ik geef het op → Het is gewoon te moeilijk → Beter dan dit kan ik het niet → Ik snap er niks van → Ik heb een fout gemaakt → Ik word nooit zo slim als zij → Dit is goed genoeg → Mijn plan A dat ik bedacht had werkte niet → 	<ul style="list-style-type: none"> Wat moet ik nog leren? Ik ben op goede weg. Ik probeer een andere strategie. Dit zal tijd en moeite kosten. Ik blijf proberen mezelf te verbeteren. Wat heb ik nodig om het wel te begrijpen? Door mijn fouten leer ik het beter. Hoe heeft hij dat voor elkaar gekregen? Kan ik echt niet beter? Gelukkig heeft het alfabet nog 25 letters.

Ik merk dat de leerling moeilijk kan doorzetten bij moeilijkere/complexere taken en opdrachten.

GROEIMINDSET 2

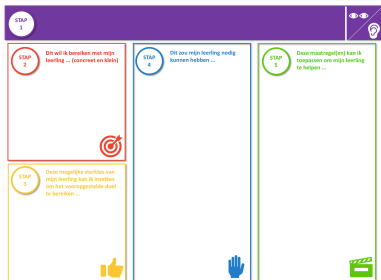
Begeleiden naar een growth mindset

5 vragen die leiden naar een growth mindset:

1. Wat heb je geleerd uit je prestaties vandaag?
2. Welke stappen heb je gezet die tot succes kunnen leiden?
3. Welke andere strategieën zou/had je (nog) kunnen inzetten?
4. Hoe lukte je het om door te zetten?
5. Wat leerde je van anderen vandaag?

5 feedbacktips met aandacht voor een growth mindset:

1. Ik waardeer je voor je inzet die je vandaag liet zien.
2. Het is een uitdaging maar ik ben er van overtuigd dat je het kan leren.
3. Je bent er nog niet maar dat komt wel indien je inzet blijft tonen en volhoudt.
4. Het kost tijd om te verbeteren. Weet dat ik je vooruitgang zie.
5. Het is oké om risico's te nemen/fouten te maken. Dit is net hoe we tot leren komen.

Ik merk dat de leerling opstandig gedrag vertoont.

TECHNIEK 36: DREMPELEN

Gedragsnormen vastleggen & handhaven 36. Drempelen

Waarom?

Wie van bij het eerste moment van het lesbegin de toon zet, heeft al een stapje voor om de orde en tucht te bewaken.

Wat?

Het lesbegin, het moment waarop de drempel van het klaslokaal overschreden wordt, gebruiken om de leerlingen te verwelkomen en onmiddellijk de toon te zetten door je verwachtingen duidelijk te maken.

Hoe?

1. Kort persoonlijk contact leggen met je leerlingen, volgens je eigen stijl en persoonlijkheid
2. Duidelijk maken aan de leerlingen wat van hen verwacht wordt.

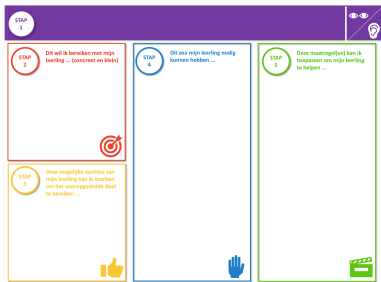
Voorbeeld uit de praktijk

1. Stel jezelf op aan de deur wanneer de leerlingen de klas binnenkomen. Je kan dit zo doen dat de leerlingen een voor een jou voorbij moeten gaan. Je krijgt dan al veel info over hoe de leerling zich voelt. Je kan hen op dat moment al persoonlijk aanspreken:
 - a. "Mooie pet, maar je weet: nu moet ze af."
 - b. "Ha, weer genezen. Blij dat je terug bent!"
 - c. "Oei, je ziet er maar pips uit vandaag. Gaat het?"
 - d. "Ik heb je tussentijds verslag bij, ik zal het tijdens het oefenmoment geven."

Sommige leraren geven een handdruk. Dat hangt samen met de schoolcultuur of de persoonlijkheid van de leraar. Het kan helpen, maar is zeker geen noodzaak.

Het lukt niet altijd om bij het binnenkomen van de klas aanwezig te zijn: je komt van verder in het gebouw, de klas was tijdens de leswisseling blijven zitten. Dan kan je vragen aan de leerlingen om recht te staan. Niet om jouw autoriteit te demonstreren, wel om een gezamenlijk beginmoment, een moment van concentratie en verwelcoming in te lassen.
2. Duidelijk maken aan de leerlingen wat van hen verwacht wordt: deze techniek hangt samen met de begintaak (techniek 7). Je kan dit al aankondigen wanneer je aan de deur staat bij het binnenkomen. "Neem snel jullie plaats in, want er staat een quiz klaar als opwarming." Je kan ook een knipoog geven naar het lesonderwerp door een woord, begrip te gebruiken dat verwijst naar het (te kennen) lesonderwerp. Een voorbeeld uit wiskunde: "Is iedereen integraal klaar voor de les?" Of uit LO: "Ik zie al dat jullie staan te springen. Ik zorg zo meteen voor de touwen." Het combineert wat humor en focus op de les. Eventueel kan je een leerling corrigeren door haar of hem achteraan de rij opnieuw te laten aansluiten en een kans te geven om zich te herpakken.

Wanneer de klas al voor jou in het lokaal is, kan je de les ervoor al een tipje van de sluier lichten: "Volgende week doen we een klein maar fijn chemisch experiment."

Ik merk dat de leerling opstandig gedrag vertoont.

KIJKWIJZER GEWENSTE AANPAK

Algemene richtlijnen voor de aanpak van oppositieel – opstandige kinderen

- Maak samen met het kind haalbare gedragsregels en –afspraken. Zo kom je tegemoet aan de behoefte aan autonomie en ervaart het kind de afspraak als rechtvaardig. Vraag het kind om een ‘akkoord’, dan kun je het kind daarna aansprakelijk stellen. Na een “OK” (of handtekening) verwacht je namelijk dat het kind zich aan de afspraak houdt, het is er immers medeverantwoordelijk voor (‘afpraak is afspraak’).
- Ga consequent om met de afspraken en regels; hanteer ze consistent (“nee = nee”). Negeer ongewenst gedrag niet, reageer er altijd direct op (‘lik op stuk beleid’). Ga niet in discussie!
- Stel duidelijke grenzen (‘tot hier en niet verder’), zeker als het gedrag van het kind andere kinderen benadeelt. Stel je zakelijk neutraal op (niet emotioneel of boos). Gebruik humor.
- Vraag het kind welke oplossingen het zelf ziet. Vraag het ook aan welke afspraken het zich WEL wil en kan houden.
- Probeer met een beloningssysteem - dat je samen met het kind opstelt - het gewenste gedrag (bijvoorbeeld “als de leerkracht zegt dat het tijd is om op te houden, dan doe ik dat”) te bevorderen.
- Geef hierbij vooral aan welk gedrag je WEL wilt zien, formuleer doelgedrag positief door aan te geven wat het kind moet doen of zeggen (i.p.v. wat het niet moet doen of zeggen).
- Formuleer samen het doelgedrag, dit moet haalbaar gedrag zijn, zodat het systeem begint met een hoge kans op succes c.q. beloning. Dan is het motiverend voor leerkracht en leerling.
- Benoem direct – ter plekke - concreet welk gedrag gewenst is en welk gedrag ongewenst.
- Reageer meteen positief op gewenst gedrag (“goed gedaan hoe je nu meteen opstaat en je werk weg legt”) en neutraal op ongewenst gedrag (“het opvolgen van de opdracht is niet gelukt, volgende keer beter”).
- Laat het kind de afspraken zelf opschrijven en noteren wanneer het goed/fout ging.
- Help het kind bij het oplossen van problemen door verschillende mogelijke reacties – met hun gevolgen – met het kind te bespreken (“wat zou je kunnen doen/zeggen?” en “wat zou er dan gebeuren?”).
- Als het kind express materiële schade aanricht, moet het dit zelf vergoeden. Op deze manier ervaart het kind wat de gevolgen van zijn gedrag zijn.
- Betrek de ouders bij de afspraken en regels. Het is cruciaal dat zij achter het schoolbeleid en de gemaakte afspraken staan en dit ook duidelijk aan hun kind laten merken (“dit is een goede school; de leerkracht heeft gelijk; je moet je aan die afspraak/regel houden”). Wanneer ouders goed geïnformeerd worden over het gedrag op school, kunnen zij thuis ook benoemen wat goed is gegaan en het kind hiervoor belonen. Dit blijkt zeer effectief.

Ik merk dat de leerling opstandig gedrag vertoont.

ABC-SCHEMA

Het ABC-schema

Inzicht krijgen in het gestelde gedrag is zowel voor de leerkracht als voor de leerling zelf van belang. De ABC- methode kan hiervoor een mogelijk instrument zijn. Met deze methode wordt in een gesprek tussen de leerling en de leerkracht (of leerlingenbegeleider) het incident in de klas of elders als in een vertraagde film overgedaan. Daarbij zijn de volgende drie fasen telkens van belang om in die achteruitkijkspiegel te vatten:

- Antecedenten: wat gebeurde er vooraf, wat was de aanleiding, de prikkel?
- Behaviour (gedrag): denken – doen – voelen (wat dacht je, wat deed je, wat voelde je daarbij);
- Consequenties: positieve gevolgen (afreageren, ...), negatieve gevolgen (straf, pijn, materiële schade, ...) en het vermijden van iets negatiefs (beloning).

Het is immers belangrijk om naast het gedrag van de leerling ook op het niveau van emoties en cognities invloed uit te oefenen.

Joris raakt door zijn impulsiviteit weer eens betrokken bij een handgemeen op de speelplaats. Het T-shirt van zijn strijdmakker is gescheurd en zal hij dus ten dele moeten vergoeden. Gedurende drie middagpauzes (onaangenaam gevolg) worden samen met hem ABC-schema's (inzicht) gemaakt.

A. AANLEIDING	B. DENKEN-DOEN-VOELEN	C. GEVOLGEN POSITIEF/NEGATIEF
<p><i>“Ik was samen met Steven aan het voetballen toen Bart naar mij kwam gelopen en ik dacht dat hij mij ging duwen. Ik nam hem vast en ineens was zijn T-shirt gescheurd. Het was per ongeluk. Ik kon er echt niets aan doen. Hij is begonnen.”</i></p>	<p>- denken: <i>“Bart gaat mijn bal weer afpakken”</i></p> <p>- voelen: <i>“Ik voelde me kwaad worden” - doen: “Ik nam Bart vast bij zijn arm en trok aan zijn T-shirt”</i></p>	<p><i>“Alle andere kinderen werden kwaad op mij. Toen moest ik naar de meester gaan die ook kwaad was. Nu mag ik drie keer tijdens de middag niet gaan spelen en moet ik dit papier invullen.”</i></p>

Wat uit het ABC-schema komt, zijn aanknopingspunten voor de aanpak van het probleemgedrag. Daarbij kan men werken op drie niveaus (in het voorbeeld van Joris):

- (A) de situatie: Joris mag voorlopig alleen onder toezicht met Bart spelen;*
- (B) denken, doen en voelen: eigenlijk wil Bart gewoon mee voetballen en moet het spel even stilgelegd worden om hem bij een ploeg in te delen;*
- (C) de gevolgen: telkens als Joris – in de plaats van dadelijk te reageren – eerst vraagt wat Bart of een andere leerling wil, krijgt hij een compliment van de leerkracht.*

Geef les met de **M-factor**

ABC basisbehoeften voor duurzame motivatie

Vrij naar: M-fiche en M-kompas
De inzichten van de M-factor zijn gebaseerd op de Zelf-Determinatie Theorie, een sterk wetenschappelijk onderbouwde motivatietheorie, die in de afgelopen vier decennia werd ontwikkeld.

AUTONOMIE

= actief kunnen participeren.
Mee aan de basis liggen van je eigen acties.
Jezelf kunnen/mogen zijn.

Leerkracht = autonomie ondersteunend
(-<-> controlerend)

BINDING

= een warm groepsklimaat ervaren.
Zich opgenomen voelen.
Gewaardeerd worden door anderen.

Leerkracht = betrokken
(-<-> kil)

COMPETENTIE

= leertaak tot een goed einde kunnen brengen.
Jezelf bekwaam voelen over wat je doet.
Zelfvertrouwen opbouwen.

Leerkracht = structurerend
(-<-> chaotisch)

6 A-SLEUTELWOORDEN

PLEZIER
POSITIEVE KLAS- EN SCHOOLBELEVING
STIMULEREN. LEUKE WERKVORMEN AANBIEDEN,
MET UITDAGINGEN AANGEPAST AAN HUN NIVEAU.

DIALOOG
HUN MENING VRAGEN, INPUT STIMULEREN,
IDEËN AANMOEDIGEN.

DUIDING
JE KEUZES UITLEGGEN, VERTELLEN WAAROM
JE IETS DOET, KADEREN.

'HUN' RITME
HET GOEDE MOMENT AANVOELEN EN GRUPPEN
OM NIEUWE STAPPEN TE ZETTEN.

'HUN' STEM
LUISTEREN NAAR EN ZIEN VAN REACTIES,
POSITIEVE EN NEGatieve, ERKENNEN, PAS
NADIEN JOUW UITLEG GEVEN.

POS. COMM.
SPREKEN OP EEN MANIER WAARDOR ZIE ZICH
DURVEN UITEN, MET STIMULEREND
TAALGEBRUIK.

6 B-SLEUTELWOORDEN

AANWEZIGHEID
WEES VOLDOENDE AANSPREKBAAR
(LEERLING-LEERKRACHT) EN AANDACHTIG
(LEERKRACHT-LEERLING).

AANVOELEN
TOON OPRECHTE INTERESSE IN JE LEERLINGEN,
PROBEER AAN TE VOELEN WAT ER LEEFT BIJ
ELKE LEERLING VAN JE KLAS

STEUN
BIED INDIVIDUELE STEUN OP DE MOMENTEN
WAAROP JE LEERLING HET MOEILIJK HEEFT.

WARMTE
WEES VRIENDELIJK, BIED BASISWARMTE,
VERMIJD CYNISME OF NEGATIVITEIT. EEN NEST
WAAR JE LEERLING GRAAG IS.

SAMENHORIGHEID
HET GAAT NIET OVER JULIE EN IK, OF ZIJ EN
HEN, MAAR OVER WIJ: LEERLING,
LEERKRACHT, KLASGROEP EN SCHOOL.

POS. SFEER
ZORG VOOR EEN POSITIEF LEERKLIMAAT, PLAN
ACTIES IN EN BUITEN DE KLAS (EN SSCHOOL),
ZORG VOOR POSITIEVE GROEPSDYNAMIEK.

6 C-SLEUTELWOORDEN

OVERZICHT
ZORG DAT JE LEERLINGEN WETEN WAT JIJ
PRECIES VAN HEN VERLANGT.

VERTROUWEN
GEEF EENS RUIMTE OM EENS ZELF TE
PROBEREN, ZEG AF EN TOE HOE JIJ EROVER
DENKT.

HULP
VOEL GOED AAN WANNEER JE HULP KAN
BIEDEN, VERMIJD OVER-INSTRUCTIE.

FEEDBACK
KOPPEL TERUG OP STIMULERENDE WIJZE,
BENOEM WAT ZE GOED DOEN, BIED
PERSPECTIEF.

OPVOLGING
FRIS TIJDENS JE LESSEN DE AFSPRAKEN RMET
JE LEERLINGEN PERIODIEK EVEN OP.

ZELFZICHT
STEL VRAGEN, GEEF TIJD OM NA TE
DENKEN/SPREKEN, VUL NIET METEEN ZELF IN,
LUISTER NAAR HUN IDEE.

100% Dit wil ik bereiken met mijn leerling... (doelzetten en kiezen)

100% Dit doe mijn leerling nodig kunnen hebben...

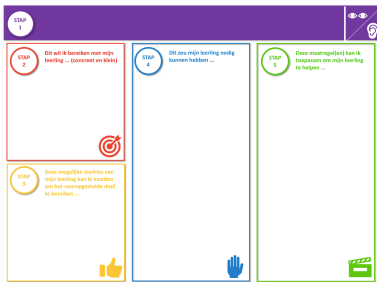
100% Deze maatregelen kan ik nemen om mijn leerling te helpen...

100% Deze mogelijk acties van mijn leerling kan ik nemen om het voorvertrouwen dat ik kan geven.

Ik merk dat de leerling opstandig gedrag vertoont.

Ik merk dat de leerling geen band heeft met mij als leerkracht.

HANDELINGSGERICHTE GESPREKKEN MET LEERLINGEN

Ons handelen is **doelgericht**

Binnen onze gesprekken met leerlingen

- De **aanleiding** van ons gesprek is dat wij jou de kans geven om over je resultaten te praten en dat ik wil luisteren naar hoe jij je voelt op school
- De **bedoeling** van ons gesprek is te luisteren en te kijken waar we eventueel afspraken kunnen maken. Wat jij kan doen en wat de leraren/school kunnen doen
- **Tips** voor het gesprek met de leerling:
 - Ik probeer een veilig klimaat te creëren voor de leerling
 - Hoe kan ik wat goed werkt bij deze leerling benoemen en nog versterken?
 - Welke bijkomende info van de leerling heb ik nodig om zijn resultaten en zijn welbevinden op school beter te begrijpen?
 - Ik waak erover dat een beperkt aantal doelen op korte en/of lange termijn realistisch en haalbaar geformuleerd worden
 - Ik kan de leerling vertellen dat we de afspraken kunnen overlopen/aftoetsen of opnieuw bespreken tijdens een volgend gesprek in het tweede trimester

Enkele **mogelijke vragen** voor het gesprek met de leerling:

- Welke vragen (op de voorbereidingsfiche) vond je gemakkelijk/moeilijk? Waarom?
- Waar ben je tevreden over?
- Waar wil je het over hebben?
- Hoe heb je conflicten opgelost dit trimester?
- Welke doelen wil je jezelf stellen voor volgend trimester?
- Om af te ronden: kunnen we de afspraken nog eens overlopen? Kan je je hierin vinden?

Ik merk dat de leerling zich niet goed voelt in bepaalde situaties (nieuwe, onbekende, andere situaties en personen).

GEEF ME DE VIJF

Geef me de vijf is een praktische methode die leerkrachten kan ondersteunen bij het lesgeven aan een leerling met (kenmerken van) autisme.

Deze methodiek vertrekt vanuit de behoefte aan duidelijkheid en voorspelbaarheid die een leerling (met autisme) nodig heeft. Een leerling vraagt als het ware van ons: "Geef me de 5". Of anders gezegd: WAT is mijn taak, HOE voer ik hem uit, WAAR vindt het plaats, WANNEER moet ik het doen en WIE is erbij betrokken?

Geef me de 5[®]

